

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้จัดทำได้ทำการศึกษา เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของครูธุรกิจศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา 9 และนำเสนอ ตามลำดับดังต่อไปนี้

- 2.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
- 2.2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 2.3 ความรู้และทักษะวิชาชีพ
- 2.4 แนวการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ
- 2.5 การปฏิบัติงานการเรียนการสอน
- 2.6 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ
- 2.7 ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวกับสมรรถภาพทางสมองของมนุษย์
- 2.8 สมรรถภาพของครูธุรกิจศึกษา
- 2.9 การสร้างมนุษยสัมพันธ์และแรงจูงใจ
- 2.10 การวัดและประเมินผลวิชาชีพธุรกิจศึกษา
- 2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
มีจุดประสงค์ โครงสร้าง รายละเอียดวิชา และกิจกรรมดังนี้

2.1.1 จุดประสงค์กลุ่มวิชาอาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

- 1) เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักของวิชาอาชีพ พอที่จะนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต
- 2) เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในอาชีพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพตามควรแก่วัย
- 3) เพื่อให้มีเจตคติที่ดี ต่องานอาชีพและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ
- 4) เพื่อให้มีความสามารถในการจัดการการตลาดและการร่วมมือในการประกอบกิจการและธุรกิจ

2.1.2 โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

- 1) วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่รายวิชาต่อไปนี้

(1) วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้

ภาษาไทย	12	หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	9	หน่วยการเรียนรู้
คณิตศาสตร์	6	หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3	หน่วยการเรียนรู้
ศิลปศึกษา	3	หน่วยการเรียนรู้

(2) วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้

สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	6	หน่วยการเรียนรู้
การงาน	6	หน่วยการเรียนรู้

2) วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

(1) กลุ่มวิชาภาษา

ภาษาไทย

ภาษาต่างประเทศ

(2) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

คณิตศาสตร์

(3) กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

(4) กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ

(5) กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

3) กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

(1) กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย การจัดกิจกรรม ในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือ ผู้นำเพื่อประโยชน์ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค และกิจกรรมอื่น ๆ อีก จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

(2) กิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

(3) กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

กรมวิชาการ (2533) ได้กำหนดโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ต่อภาค								
	ม.1			ม.2			ม.3		
	บังคับ		เลือก	บังคับ		เลือก	บังคับ		เลือก
	แกน	เลือก	เสรี	แกน	เลือก	เสรี	แกน	เลือก	เสรี
1.ภาษา									
1.1 ภาษาไทย	4	-		4	-		4	-	
1.2 ภาษาต่างประเทศ	-	-		-	-		-	-	
2.วิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์									
2.1 วิทยาศาสตร์	3	-		3	-		3	-	
2.2 คณิตศาสตร์	3	-		3	-		-	-	
3.สังคมศึกษา	2	2		2	2		2	2	
4.พัฒนาบุคลิกภาพ			10			10			13
4.1 พละนาฏย	1	2		1	2		1	2	
4.2 ศิลปศึกษา	1	-		1	-		1	-	
5.การงานและอาชีพ									
5.1 การงาน	-	2		-	2		-	2	
5.2 อาชีพ	-	-		-	-		-	-	
รวม	14	6	10	14	6	10	11	6	13
	30			30			30		

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (ต่อ)

	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ต่อภาค		
	ม.1	ม.2	ม.3
กิจกรรม 1. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรม ในสถานศึกษา สังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ 1.1 กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาดหรือผู้บำเพ็ญ ประโยชน์ 1.2 กิจกรรมอื่น ๆ 2. กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรม แก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน	1 1 1 2	1 1 1 2	1 1 1 2
รวมทั้งหมด	35	35	35

2.2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีจุดประสงค์ โครงสร้าง รายละเอียดวิชา และกิจกรรมดังนี้

2.2.1 จุดประสงค์กลุ่มวิชาอาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

- 1) เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ ในการประกอบอาชีพ
- 2) เพื่อให้มีทักษะในงานอาชีพ
- 3) เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องาน และมีคุณธรรม ในการประกอบอาชีพ
- 4) เพื่อนำความรู้ และทักษะมาใช้ในการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพของงาน

2.2.2 โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

- 1) วิชาบังคับ จำนวน 30 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ รายวิชา

ดังต่อไปนี้

(1) วิชาบังคับแกน จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้

ภาษาไทย	6 หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3 หน่วยการเรียนรู้

(2) วิชาบังคับเลือก จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้

พลานามัย	3 หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	6 หน่วยการเรียนรู้
พื้นฐานวิชาอาชีพ	6 หน่วยการเรียนรู้

- 2) วิชาเลือกเสรี จำนวน 45 หน่วยการเรียนรู้ให้เลือกจาก

รายวิชา ในกลุ่มต่าง ๆ ต่อไปนี้

(1) กลุ่มวิชาภาษา

ภาษาไทย

ภาษาต่างประเทศ

(2) กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

(3) กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลากร

พละศึกษา

ศิลปะ

(4) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

คณิตศาสตร์

(5) กลุ่มอาชีพ

3) กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

(1) กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการ
จัดกิจกรรม ในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2532 จำนวน
1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

(2) กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรม
พัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

(3) กิจกรรมอิสระของผู้เรียน

หมายเหตุ

ผู้เรียนที่นับถือศาสนาพุทธ ให้เลือกเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ภาคเรียนละ 1 รายวิชาตลอด 3 ปี

ตารางที่ 2 โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

วิชา	ชั้น ม.4-ม.6		
	จำนวนหน่วยการเรียนรู้		
	บังคับ		เลือกเสรี
	แกน	เลือก	
1.ภาษาไทย	6	-	
2.สังคมศึกษา	6	-	
3.พลานามัย	3	3	
4.วิทยาศาสตร์	-	6	
5.พื้นฐานอาชีพ	-	6	
6.คณิตศาสตร์	-	-	
7.ภาษาต่างประเทศ	-	-	
8.ศิลปะ	-	-	
9.อาชีพ	-	-	
รวมจำนวนหน่วยการเรียนรู้	15	15	
	30		

ตารางที่ 2 โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (ต่อ)

วิชา	ชั้น ม.4-ม.6
	จำนวนหน่วยการเรียนรู้
กิจกรรม 1.กิจกรรมตามระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัด กิจกรรมในสถานศึกษา สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532 2.กิจกรรมแนะแนว และหรือ กิจกรรมแก้ปัญหา และหรือ กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 3.กิจกรรมอิสระของผู้เรียน	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค

2.3 ความรู้และทักษะวิชาชีพ

ความรู้และทักษะวิชาชีพ หมายถึง ความรู้และทักษะในวิชาธุรกิจศึกษามีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ความรู้วิชาชีพ

ความรู้ในวิชาธุรกิจศึกษาเป็นความเข้าใจและความจำด้านหลักวิชา หลักความจริง เหตุผล ทฤษฎีเกี่ยวกับวิชาธุรกิจศึกษา ซึ่งจำเป็นสำหรับครูธุรกิจศึกษาที่ต้องใช้ในการสอนวิชาชีพและการปฏิบัติงาน มีงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการปฏิบัติงานการเรียนการสอนและคุณลักษณะ ตลอดจนสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของครูสอนวิชาชีพไว้ ดังนี้

กรมวิชาการ (2531) รายงานการสัมมนาระดับชาติ ในเรื่องหลักสูตรมัธยมศึกษาได้สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1) ควรจัดให้มีการอบรมครู เพื่อให้ทราบถึงเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ ให้ทันสมัย สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร รวมทั้งจัดส่งครูไปฝึกอบรมความรู้ทักษะเกี่ยวกับวิชาชีพให้เก่ง เพื่อนำมาถ่ายทอดให้นักเรียน

2) การสอนของครู วิธีการสอนครู ควรใช้วิธีการ หาความรู้มากกว่าการให้เนื้อหา และควรเน้นกระบวนการคิดและปฏิบัติ

3) ควรเน้นวิทยาการและอาชีพประกอบกัน

4) ควรเน้นคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะในแง่การปฏิบัติ โดยให้ควบคู่ไปกับการความรู้

5) ควรมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้เด็กสอนให้เด็กวิเคราะห์ส่วนที่ดี ถูก หรือ ผิด ฝึกให้เด็กคิด และวิเคราะห์อย่างมีระบบเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปพัฒนาชีวิตได้

6) ครูผู้สอน ควรจะคำนึงถึงความแตกต่าง ในการเรียนของนักเรียนแต่ละคน และควรส่งเสริมสนับสนุน ให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้แบบ Mosaic ให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สมบูรณ์และทันสมัยเสมอ

ภาวิตา หาญวัฒนกุล (2530) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาการใช้เอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรของ ครู-อาจารย์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการใช้เอกสาร หลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้เอกสาร และเอกสารประกอบหลักสูตร พบว่าโรงเรียนขาดบุคลากร ผู้มีความรู้ความชำนาญ ที่สามารถช่วยแก้ปัญหา ในการจัดการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ซึ่งโรงเรียนขาดแคลนความพร้อมในเรื่องเอกสารวัสดุ อุปกรณ์และสถานที่ นอกจากนี้ อาจมีสาเหตุจากตัวครู-อาจารย์เองที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการแนะนำหลักสูตรไปใช้ไม่ดีพอยังคงยึดมั่นในวิธีสอนแบบเดิม

Michalish (1979) ได้กล่าวว่า ครูที่ทำการสอนทั้งในด้านการศึกษาและวิชาชีพจะต้องมีความรู้ในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- 1) รู้จุดมุ่งหมายของการสอนที่ชัดเจน
- 2) รู้ความต้องการ ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียนทั้งในลักษณะเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล
- 3) รู้จักสนองตอบความต้องการของผู้เรียน ทั้งในลักษณะเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล
- 4) รู้จักชุมชน
- 5) รู้เกี่ยวกับการวางแผนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามความมุ่งหมาย
- 6) รู้เทคนิคการสร้างเนื้อหา ให้สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน
- 7) รู้หลักการใช้วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการสอน
- 8) รู้จักประเมินผล
- 9) ศึกษาและเอาใจใส่รักษาสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงาน

2.3.2 ทักษะวิชาชีพ (Professional)

เพื่อสร้างความสามารถ ในการใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่จะ นำไป ประกอบอาชีพให้ได้ผลดี เช่นการสอน จะต้องรู้ทั้งวิธีสอนทั่วไป และวิธีการสอน ในแต่ละแขนงวิชา ชีระ สมมิตร (2519 : 83) ก็ได้กล่าวถึง สมรรถภาพครู พอสรุปสังเขปได้ว่า เป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะสอนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจวิธีการประเมินผล การพัฒนานักเรียนของตนให้เหมาะสม และจากการ สัมมนาฉบับพิเศษศึกษาศาสตร์ ศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ประชุมได้ กำหนดลักษณะของบัณฑิตครูที่มีสมรรถภาพได้ 3 ประการ คือ

1) มีความรู้ดี ด้านความรู้แบ่งออกเป็น 3 อย่าง คือ ความรู้ ในวิชาที่จะสอน ความรู้ในวิชาครู และความรู้ในหน้าที่การงานที่ครูต้องปฏิบัติ

2) มีทักษะในการสอนและปฏิบัติงานดี

3) มีคุณธรรมนิยมควรแก่การยกย่องว่าเป็นครู ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม และคตินิยมในการเป็นครู (ทบวงมหาวิทยาลัย. 2523) ดังนั้น จึง สรุปได้ ว่า สมรรถภาพครู (Teacher Competencies) หมายถึง ความ สามารถของครูในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็นสมรรถภาพด้านการสอน สมรรถภาพ ด้านวิชาการ และสมรรถภาพ ด้านบุคลิกลักษณะ เช่น การมีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถปกครองชั้นเรียนได้ดี มีศีลธรรมจรรยา เหมาะสมที่จะเป็นครูนั่นเอง

Bass (1962) ได้ศึกษาคุณลักษณะของครูผู้สอนวิชาอาชีวศึกษา และได้ข้อเสนอแนะว่า ครูผู้สอนรายวิชาอาชีพ ควรมีประสิทธิภาพ 3 ประการ รวม 50 องค์ประกอบย่อย ประสิทธิภาพทั้ง 3 ประการได้แก่

1) ประสิทธิภาพด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (14 องค์ประกอบ)

2) ประสิทธิภาพ ด้านวิธีการสอน เครื่องมืออุปกรณ์ และการ ทดสอบ (25 องค์ประกอบ)

3) ประสิทธิภาพ ด้านการบริการ และการจัดการ (11 องค์ ประกอบ)

วิทยุย์ อุปถัมภ์ (2530) ได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพครูอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพในวิทยาลัยครูต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ ได้ 4 ด้าน และมีรายการประสิทธิภาพต่าง ๆ เรียงลำดับความจำเป็น จากมากที่สุดลงไปดังนี้

1) ประสิทธิภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติ

- (1) มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่
- (2) มีความเสียสละ อุทิศเวลาเพื่องาน
- (3) ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไว้วางใจได้
- (4) มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ
- (5) ขยัน คณ่งแคล้ว กระตือรือร้น
- (6) มีสุขภาพกายและจิตดี
- (7) มีความริเริ่มสร้างสรรค์
- (8) ใจคองหนักแน่น ควบคุมอารมณ์ได้
- (9) เคารพกฎหมาย ระเบียบวินัยและข้อบังคับของสถาบัน
- (10) มีมนุษยสัมพันธ์ดี เคารพผู้บังคับบัญชา
- (11) แต่งตัวเรียบร้อย สะอาด ทำทางเหมาะสม
- (12) มีลักษณะความเป็นผู้นำ

2) ประสิทธิภาพด้านความรู้และทักษะ

- (1) มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพเฉพาะ
- (2) มีทักษะและประสบการณ์ทางวิชาชีพ
- (3) มีความรู้เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือ ที่ใช้ในวิชาอาชีพโดยเฉพาะ
- (4) รู้จักวิเคราะห์ปัญหา หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ
- (5) มีความรู้เกี่ยวกับการแนะแนววิชาชีพ

- (6) มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู
- (7) มีความรู้เกี่ยวกับวิชาสัมพันธ์
- (8) มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาวัยรุ่น
- (9) มีความรู้เกี่ยวกับงานธุรการ

3) ประสิทธิภาพด้านเทคนิควิธีการสอน

- (1) ให้ความชัดเจนในการสาธิตอุปกรณ์การสอน
- (2) รู้จักวางแผนการสอน
- (3) รู้เทคนิคการสร้างความก้าวหน้าให้กับนักเรียน
- (4) รู้จักสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน
- (5) รู้จักวิธีสอนในชั้น
- (6) รู้จักเทคนิคการบูรณาการวิชาชีพเฉพาะกับวิชาอื่น
- (7) รู้จักระเบียบภายในห้องเรียน
- (8) รู้เทคนิคในการสอนหลายแบบ
- (9) รู้เทคนิคการทดสอบและประเมินผล
- (10) รู้การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา
- (11) รู้ลำดับการสอนตามหลักสูตร

4) ประสิทธิภาพด้านการบริหารและการจัดการ

- (1) รู้ระบบการบำรุงรักษาอุปกรณ์และเครื่องมือ
- (2) รู้ระบบการเก็บวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือ
- (3) รู้ระเบียบบริหาร และการจัดการในโรงงานฝึกงาน
- (4) รู้ระบบแจกจ่ายวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือ
- (5) รู้ระเบียบบริหาร และการจัดการในงานวิชาชีพ
- (6) รู้การบริหาร และการจัดรายงานทั่ว ๆ ไปในสถาบัน

2.4 แนวการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ

โดยทั่วไปแล้ว เมื่อกล่าวถึงการสอนในระบบโรงเรียน เรามักจะนึกถึงการสอนแบบบรรยาย โดยครูเป็นผู้ทำหน้าที่ป้อนข้อมูล ความรู้ ความคิด ให้แก่ผู้เรียนการสอนแบบบรรยายยังคงมีความสำคัญมีความหมายต่อการเรียนการสอนเนื้อหาอย่างหนึ่ง และได้มีการพัฒนาการสอนแบบบรรยายไปอีกระดับหนึ่งแล้ว

การเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพเทคโนโลยีและศาสตร์ต่าง ๆ ตลอดจนสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป แต่ละสภาพ ซึ่งควรประกอบด้วยวิธีการสอนแบบต่าง ๆ การเรียนการสอนวิชาอาชีพ ซึ่งเป็นวิชาที่มุ่งเน้น ในด้านการปฏิบัติ นับตั้งแต่กระบวนการผลิต กระบวนการจัดการ เพื่อนำผลผลิตออกสู่การจำหน่าย จึงมีแนวการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ได้หลายวิธีและจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้รับประสบการณ์ตรงในการประกอบอาชีพ และขอเสนอแนะแนวในการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1) การจัดการเรียนการสอน วิชาอาชีพ ต้องจัดให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสอดคล้องกับสภาพสังคม และเศรษฐกิจของประเทศ โดยจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือพื้นความรู้แนวทักษะจากวิชาสามัญมาปรับปรุง และพัฒนางานอาชีพ โดยโรงเรียนให้ความรู้ และทักษะทางอาชีพ และทักษะทางการจัดการทางอาชีพเพิ่มเติม นอกจากนั้นยังควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถหารายได้เพื่อช่วยตนเองระหว่างเรียน ซึ่งจะเป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางอาชีพให้แก่นักเรียน และผู้ปกครองได้ เช่น ส่งเสริมให้ใช้ความรู้จากวิชาวิทยาศาสตร์ ทำอาชีพเป่าแก้ว เป็นรูปต่าง ๆ ข่าย หรือ ใช้ความรู้วิชาภาษาไทย เขียนนิทาน เรื่องสั้น หรือใช้ความรู้วิชาศิลปะ วาดภาพ เป็นต้น

2) หลักสูตรวิชาอาชีพได้จัดไว้ตามอาชีพหลัก ในตลาดแรงงานและเปิดโอกาสให้ห้องถิ่นเลือกใช้ทักษะ เทคนิคอาชีพ และวัสดุห้องถิ่นได้ ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่าง ครู นักเรียน เพื่อเลือกทักษะเทคนิคอาชีพ และวัสดุห้องถิ่นในแต่ละรายวิชา ทั้งนี้ นักเรียนในรายวิชาเดียวกันอาจจะเลือกทักษะ เทคนิคอาชีพ และวัสดุห้องถิ่นต่างกันได้แต่ต้องเป็นไปตามคำอธิบายรายวิชาแต่ละรายวิชา

3) การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพต้องจัดตามความถนัดความสนใจของผู้เรียนตลอดจนความต้องการของตลาดมีอาชีพหลากหลาย ฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องจัดชั้นเรียน กล่าวคือ นักเรียนชั้นใดชั้นหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องเลือกเรียนวิชาอาชีพเหมือนกัน และการจัดชั้นเรียนวิชาอาชีพ ซึ่งเป็นวิชามุ่งเน้นการปฏิบัติควรจัดกลุ่มเล็ก ๆ

4) เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้มีประสบการณ์ในงาน โดยการจัดให้ได้ไปสัมผัสอาชีพต่าง ๆ ในห้องถิ่นเรียนรู้ลักษณะอาชีพขั้นตอนการประกอบอาชีพ การตลาด และปัญหาอุปสรรคในอาชีพจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของอาชีพ ซึ่งสามารถตัดสินใจเลือกเรียน หรือเลือกอาชีพได้ ตรงตามความถนัดความสนใจและความสามารถของตนเอง

5) จัดให้นักเรียนได้สำรวจอาชีพ และแหล่งวัสดุอาชีพในตลาด ของห้องถิ่น ภาวะและแนวโน้มของตลาด ตลอดจนช่องทางการประกอบอาชีพ เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกเรียนหรือเลือกอาชีพ

6) การเรียนการสอนวิชาอาชีพต้องจัดตามศักยภาพของผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพไม่เท่ากันอีกทั้งยังมีความรู้พื้นฐาน หรือความสามารถเฉพาะอย่างไม่เท่ากัน ฉะนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีพ จึงไม่ควรที่จะให้นักเรียนทั้งชั้นทำเหมือน ๆ กัน เพราะนอกจากจะไม่ส่งเสริมผู้มีความรู้สูงแล้วยังทำลายศักยภาพของผู้ที่ด้อยกว่าด้วย ฉะนั้นในชั้นเรียนครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ ผู้ช่วยเหลือ ชี้แนะการทำงานของนักเรียน เป็นรายบุคคลหรือราย

กลุ่มให้ทุกคน ได้มีโอกาสทดลอง ลองผิดลองถูก หาทางแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจ และมีประสบการณ์ในอาชีพ

7) การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงในการนำไปประกอบอาชีพ ควรจัดให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์มีโอกาสฝึกงานได้ ในสถานประกอบการหรือสถานประกอบอาชีพอิสระ เพราะนอกจากนักเรียนจะได้เรียนรู้ขั้นตอนการทำงาน ตลอดจนอุปสรรค ปัญหา การแก้ไขปัญหาจากสภาพจริงแล้ว นักเรียนยังได้เรียนรู้ เกี่ยวกับกระบวนการจัดการทางอาชีพและการอยู่ร่วมกันในสังคมอีกด้วย

8) ผู้สอนวิชาอาชีพ ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษาด้านอาชีพมาโดยตรงอาจจะเป็นบุคคลอื่นที่สนใจ ความสามารถในอาชีพนั้น โดยการเรียนรู้อาชีพนั้น ๆ ด้วยวิธีต่างๆ หรือผู้มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพนั้น ๆ จะสามารถจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนได้ทั้งทักษะอาชีพ และ ทักษะการจัดการไปพร้อม ๆ กัน สามารถเข้าสู่โลกอาชีพได้มีประสิทธิภาพขึ้น โดยเฉพาะ ผู้ชำนาญการเฉพาะทาง ซึ่งหายากจำเป็นต้องใช้บุคลากรท้องถิ่น เช่น วิชาอาชีพด้านดนตรีและนาฏศิลป์ไทย

9) การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ในทุก ๆ รายวิชาต้องปลูกฝังคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ โดยเฉพาะ คุณธรรมในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ ประหยัด ความรับผิดชอบต่องานอาชีพ และคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนเพื่อการประกอบอาชีพอิสระ ควรปลูกฝังคุณลักษณะ ของการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่

- (1) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- (2) ความอดทน ล้มงาน ขยัน
- (3) ความรับผิดชอบ มีวินัย ละเอียดรอบคอบ
- (4) ความมีมนุษยสัมพันธ์
- (5) ความซื่อสัตย์สุจริต เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ

ทั้งนี้เพื่อช่วยให้สามารถทำงานได้สำเร็จและสามารถประกอบอาชีพได้อย่างราบรื่นเป็นที่นิยมของลูกค้าและผู้รับบริการ ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ

10) ความรู้ ความสามารถ ทักษะทางวิชาชีพ และการจัดการทางอาชีพ ย่อมสามารถถ่ายโอนไปใช้กับงานอื่นได้ ครูผู้สอนต้องพยายามชักนำและส่งเสริมให้มีการถ่ายโอนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์บางอย่างไปใช้กับงานอื่น ๆ หรือดัดแปลงและพัฒนาอาชีพและผลผลิตให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนอาชีพไปตามกลไกของตลาดสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการประหยัดแรงงาน และวัสดุในอาชีพด้วย เช่น อาชีพขายขนมครก อาจพัฒนาการหยุดดบั้งการใช้ไฟ และหีบห่อ เพื่อเพิ่มปริมาณประหยัดแรงงานและเวลา

11) การสอนทักษะอาชีพที่มุ่งเน้นการปฏิบัติอาจใช้ใบงานช่วยสอน เพื่อให้สามารถแบ่งกลุ่มผู้เรียนปฏิบัติงานต่างกัน ได้ ตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนใบงานต่าง ๆ จะช่วยให้สามารถจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพขึ้น

2.5 การปฏิบัติงานการเรียนการสอน

ในการดำเนินการสอนนั้น ครูจำเป็นต้องใช้การตัดสินใจ วินิจฉัยว่าจะดำเนินการอย่างไร กับสถานการณ์ต่าง ๆ จึงจะเหมาะสม สิ่งแรกที่ครู จะสามารถทำได้ คือ นึกเอาตัวเองไปเป็นนักเรียน หากครูทำได้ดังนี้ ก็จะปฏิบัติกับนักเรียน เหมือนอย่างที่ตนเองอยากให้ใคร ๆ ปฏิบัติด้วย แล้วครู ก็จะมีสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียนต่อไป และจะสามารถรักษาสภาพการเรียนการสอนที่ดีไว้ได้ซึ่งการจะรักษาไว้ให้ดีที่สุดได้ ก็ต่อเมื่อความสัมพันธ์ทุกสิ่งทุกอย่างระหว่างครูและนักเรียนเป็นไปด้วยดี หากครูเป็นคนเข้าใจ สุภาพและมีน้ำใจ รู้เรื่องที่ดีตนจะสอนเป็นอย่างดีและสอนดีด้วย ครูก็ไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจบังคับ

1) เราทุกคนมีความรู้สึก

ทำไมคนเราจึงอยากจะทำให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเองด้วยความเข้าใจ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะในขณะที่คนเรามีสิ่งหนึ่งร่วมกัน สิ่งที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ทุกคนมีเหมือนกันก็คือ คนทุกคนมีความรู้สึก ไม่ว่าเราจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไรก็ตามจะมีเรื่องความรู้สึกเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ลองคิดถึงตัวเราเองก็ได้ ความรู้สึกทำให้เรารู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลาว่าเรามีชีวิต ความรู้สึกทำให้เราทราบและรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ไม่ว่าเราจะทำอะไร เราจะมีสติพอใจและไม่พอใจติดตามมาด้วยเสมอ เรามีชีวิตอยู่ด้วยความรู้สึก อันเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ หากไม่มีความรู้สึกเสียอย่างชีวิตก็คงไม่มีความหมาย

การที่เรากระทำสิ่งใด ก็เพราะมีความรู้สึกพอใจในสิ่งนั้นเกี่ยวข้อง ด้วย ความรู้สึกเป็นตัวที่ทำให้เรากำหนดคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ได้ เราจะแสวงหาความรื่นรมย์ และสันตินาการต่าง ๆ ก็เพราะมีความพึงพอใจ และติดอยู่ในความสนุกสนานเหล่านั้น คนเราทุกคนต่างมีความรู้สึกอย่างนี้เหมือนกัน ถึงแม้เราจะไม่มีใครนึกถึงเรื่องนั้นมากนัก ในชีวิตประจำวันของเราก็ตาม แต่ความสำเร็จในการกระทำสิ่งใดก็ตาม มักจะมีความพอใจติดตามมา ตรงกันข้ามกับความล้มเหลวก็จะมี ความไม่พอใจติดตามมาด้วยเช่นกัน โดยปกติแล้วไม่ว่าจะเป็น การทำสิ่งใด คนเราจะพยายามทำเพื่อให้ได้รับความสำเร็จ เขาอาจจะต้องอดทนต่อความไม่พอใจ หรืออนิฏฐารมณ์ชั่วครั้งชั่วคราวในระหว่างที่ทำ โดยหวังว่าในไม่ช้าหรือในที่สุด ก็จะได้รับความสำเร็จ พร้อมกับความพึงพอใจ ความสำเร็จนั้น เปรียบเสมือนเป็นสิ่งจรรโลงใจ เพราะความล้มเหลวนั้นเป็นความทุกข์ และความล้มเหลวหลาย ๆ ครั้ง มากเกินไปนั้น จะก่อให้เกิดแรงพยายามอย่างอื่น ๆ ต่อไป ความไม่พึงพอใจที่เกิดติดต่อกันไป ทำให้บุคคลเหนื่อยหน่าย และก่อให้เกิดความเฉยเมย ในที่สุดคนเรานั้นจะมีประสิทธิภาพสูงสุดได้ต่อเมื่อเขาสามารถปรับตัวให้เข้า หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นที่น่าสนใจ เพราะความพอใจที่ได้รับจะทำให้เขาเกิดมานะพยายามมากที่สุด และทำอย่างดีที่สุด

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดหมายความว่าได้ดังนี้ คือ คนทุกคนนั้นมีความรู้สึก เพราะฉะนั้นนักเรียนที่เราสอนก็มีความรู้สึกเช่นกัน เราจึงควรจะเอาใจเราไป ใส่ใจเขา และปฏิบัติต่อเขาเหมือนกับที่เราอยากให้ใคร ๆ เขาปฏิบัติต่อเรา ดังนั้น ในการปฏิบัติต่อนักเรียน จึงต้องคำนึงถึงการมีสัมมาคารวะและความเป็น มิตรต่อกัน เมื่อมีความผิดพลาดขึ้นก็ควรจะมีอารมณ์อดทนและให้อภัยแก่กันและกัน นี่ก็เป็นเรื่องที่ตัวเราเอง ก็อยากให้ใคร ๆ ปฏิบัติต่อเราเช่นนี้ ดังนั้นเราก็ต้อง ปฏิบัติต่อคนอื่น ๆ ในทำนองนี้เช่นกัน วิธีปฏิบัติในทำนองนี้เราสามารถนำไปใช้ ได้กับเรื่องทุกเรื่องในแวดวงที่มนุษย์จะต้องติดต่อสัมพันธ์กัน และทำงานด้วยกัน หรือแม้แต่เล่นด้วยกัน

2) การสอนที่มีผลดี

โดยที่ความพึงพอใจ มีความเกี่ยวข้องกับ ความสำเร็จ ในการ ทำงาน ดังนั้น เราจึงต้องสอนให้ดี ให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนที่เรียนอย่าง แจ่มแจ้ง เพื่อว่า จะได้มีโอกาสให้ได้รับความสำเร็จมากยิ่งขึ้น การจัดบทเรียน ของเราต้องเริ่มจากง่ายไปหายาก โดยที่บทเรียนต้น ๆ จะต้องง่ายสำหรับผู้ เรียน ผู้เรียนจะได้เรียนแล้วได้รับความสำเร็จเสียตั้งแต่แรก ความสำเร็จที่ ได้รับแรก ๆ นั้น จะทำให้เกิดความหวัง และเป็นแรงบันดาลใจ ส่วนความ ล้มเหลวก็จะนำไปสู่ความล้มเหลว โดยเฉพาะ ถ้าเป็นความล้มเหลวในบทเรียน แรกที่เรียน นี่คือเหตุผลในการเรียงลำดับของงานหรือปัญหาตามความง่ายยาก ในเวลาที่เราทำการวิเคราะห์งานอาชีพ ถ้าเราใส่บทเรียนที่ยากซับซ้อนไว้ก่อน ก็จะทำให้เกิดความลำบากแก่ผู้เรียนแล้วทำให้โอกาสที่จะล้มเหลวมีมากขึ้น

คนเราเมื่อพอใจสิ่งใดแล้วก็จะทำสิ่งนั้นซ้ำ ๆ กัน และจะพยายาม หาทางหลบเลี่ยงประสบการณ์ที่ก่อความไม่พอใจ นี่เป็นสิ่งที่ เป็นปกติสำหรับคน ทั่วไป และเมื่อการต้องเข้าไปใกล้ประสบการณ์ที่ทำให้ไม่สบายใจนั้น ไม่มีใคร จะนึกถึงด้วยความสบายใจ แทนที่จะเข้าไปใกล้ คนกลับพยายามหลีกเลี่ยงให้ มากที่สุด ถ้าไม่จำเป็น ไม่มีใครอยากทำสิ่งที่ก่อให้เกิดความไม่สบายใจซ้ำอีก

ถ้าครูสอนนักเรียน ในสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความไม่สบายใจ และเหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้นเรื่อย ๆ เป็นประจำ นักเรียนทั้งชั้น ก็จะพากันเกลียดครู แต่ถ้าการสอนนั้นมีสถานการณ์ที่นำไปสู่ความสำเร็จทุกทาง นักเรียน ก็จะต้องมีการที่จะเรียน เพราะรู้ว่าจะได้รับความพึงพอใจ ซึ่งจะเกิดขึ้นตามความสำเร็จที่ได้รับ และเมื่อใดก็ตาม ที่นักเรียนมีความสนใจและความตั้งใจอย่างแน่วแน่แล้ว ก็ต้องมีความสำเร็จเกิดขึ้น ครูที่ดีนั้นจะต้องทำให้นักเรียนทั้งชั้นมีความกระตือรือร้น ที่จะได้รับความสำเร็จ การที่นักเรียนได้รับความสำเร็จตั้งแต่ต้นเป็นเครื่องประกันที่ดีที่สุด ที่จะก่อให้เกิดความพยายามและความสำเร็จในขั้นต่อไป

3) วิธีการสอน

เมื่อพูดถึงวิธีสอนวิชาอาชีพแล้ว อาจจะกล่าวได้ว่าไม่มีวิธีสอนใดที่ดีที่สุด ในการที่จะเลือกใช้วิธีสอนให้ดีที่สุดนั้น จะต้องประกอบด้วยปัจจัย และองค์ประกอบหลายประการ เช่น จุดมุ่งหมาย ครู นักเรียน เนื้อหาของวิชาที่จะสอน เวลา อุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ ในการฝึกอบรมขั้นต้น ๆ นั้นผู้ที่จะเป็นครูคงจะ ไม่มีเวลาฝึกฝนอย่างเต็มที่เกี่ยวกับวิธีสอนแบบแก้ปัญหาจนสามารถนำมาใช้ได้จริง ๆ

วิธีการสอนที่จะนำมากล่าวไว้ในที่นี้ มีดังนี้

(1) การสาธิต (Demonstration) การสาธิต เป็นวิธีการสอนที่ดีอย่างหนึ่ง โดยครู เป็นผู้แสดงการกระทำ หรือผลิตสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ต่อหน้า นักเรียนทั้งชั้น หรือนักเรียนคนหนึ่ง พร้อมกับอธิบายถึงสิ่งที่กำลังกระทำอยู่ ไปพร้อม ๆ กัน การสอนแบบสาธิตนี้นิยมใช้มากในการสอนวิชาแพทย์ วิทยาศาสตร์ กายภาพ คณิตศาสตร์ โดยมากจะใช้กระดานดำเป็นเครื่องเพิ่มเติมเมื่อใช้พร้อม กับกระดานดำ เรามักจะเรียกวิธีนี้ว่า การสาธิต-แบบบรรยาย หากจะมีการเอ่ยถึงวิธีการสอน วิชาช่าง หรือด้านทักษะ ที่ได้รับการนิยมนามากที่สุดแล้ว การสาธิตก็เป็นวิธีหนึ่งเพราะเป็นวิธีสอนที่มีประโยชน์มาก

ในการสาธิตนั้น สิ่งหนึ่งที่ต้องระมัดระวัง ก็คือทุกคนที่เข้าชม ต้องพร้อมจะต้องมีเนื้อที่ว่างพอสำหรับการสาธิตและผู้เข้าชม ผู้ชมต้องมองเห็น ถนัด และจะต้องมีการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ ว่าผู้ชมเข้าใจการสาธิต หรือรู้ ว่ากำลังทำอะไรกันอยู่ ครูจะตัดสินผลของการสาธิตที่ทำอยู่ว่าดีหรือไม่ดีเพียงใด โดยการถามปัญหาเป็นครั้งคราว และขอให้นักเรียน ลองปฏิบัติการตามขั้นตอน ต่าง ๆ ในขณะที่การสาธิตกำลังดำเนินการไป

ข้อที่ควรระมัดระวังเกี่ยวกับการสาธิตก็คือ การสาธิตครั้งหนึ่ง ๆ ควรจะเป็นเรื่องของการปฏิบัติการ และเรื่องของความรู้เพียงเรื่องเดียว จะต้องใช้เวลาให้นักเรียนได้ทำ สิ่งที่สาธิตไปแล้วได้เสียก่อน ก่อนที่จะต่อ เรื่อง ใหม่ได้ หลักที่ใช้นี้ใช้ได้กับวิธีการสอนทุกวิธี การสอนแต่ละครั้ง ควรจะจำกัด อยู่แต่ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียวมากกว่าจะสอนกระจายครอบคลุมไป หลาย ๆ เรื่อง ในบางครั้งครู ก็อาจจะออกนอกเรื่องไปได้ เพราะนักเรียน ถามก็เลยต้องออกจากเรื่องหลักที่กำลังเรียนอยู่ไปได้บ้าง หากเรื่องที่นักเรียน ถามนั้นเป็นเรื่องสำคัญ ก็ควรจะผัดเอาไว้พูดกันในบทเรียนต่อไป แต่ไม่ควรจะ บอกปิดด้วยวิธีที่ไม่สุภาพ ถ้าคำถามเป็นคำถามที่ดีแล้ว ครูควรจะเอาไปไว้ใน บทเรียนบทต่อไป ซึ่งจะได้อภิปรายกันให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

(2) การสอนที่ใช้วิธีเขียนเป็นเอกสาร เป็นการสอนที่เราทำ ได้ด้วยการบอก การอธิบายปากเบ่านั้น อาจจะสอนด้วยวิธีการเขียน เป็น เอกสารแทนก็ได้ การสอนที่ทำเป็นรูปเอกสารนั้น ทำได้หลายรูปแบบ เรามัก จะเรียกเอกสารเหล่านี้ว่า ใบงาน แต่อย่างไรก็ตามการเขียนเอกสาร ก็ถือเป็นใบงานช่วยสอน ซึ่งว่าด้วยการปฏิบัติการและเรื่องความรู้ต่าง ๆ ที่สำคัญใน อาชีพต่าง ๆ นั้น มีเขียนไว้มากมายและไม่แพ่ง แต่สิ่งที่ควรระลึกถึงไว้ก็คือ การใช้ใบงาน ช่วยสอนนั้น ก็มีส่วนทำให้ผู้เรียนเกิดความขี้เกียจได้ เพราะ การใช้ใบงานช่วยสอนนั้นไม่ใช่จะแจก ๆ แล้วใช้ไปอย่างอัตโนมัติ ควรจะมีข้อ คำสั่ง คำชี้แจงเกี่ยวกับวิธีใช้ใบงานนั้น ๆ ด้วย การจัดทำและการใช้ใบงาน

ช่วยสอนนั้นมีความสำคัญมาก มีเอกสารมากมายให้อ่านอยู่ และก็มีรายวิชาในหลักสูตรฝึกหัดครูอยู่หลายวิชาที่ว่าด้วยการเขียน และการใช้ใบงาน

(3) การสังเกต คือ กระบวนการที่ใช้เฝ้าดูผู้อื่นในขณะที่กำลังปฏิบัติ งานผลิต การอธิบายปากเปล่านั้น มักจะทำได้เหมือนดัง ในขณะที่ทำการสาธิต อย่างไรก็ตามมักจะมีผู้ใดผู้หนึ่งที่จะให้การแนะแนว โดยชี้ให้เห็น การทำผิดและกระบวนการที่ถูกต้องแม่นยำได้ ในขณะที่ได้สังเกตผู้อื่น ที่ปฏิบัติงานอยู่ ในบางครั้งก็จำเป็นที่จะต้องใช้วิธีนี้ในชั้นที่มีนักเรียนมาก ๆ และกำลังทำงานผลิตอยู่

(4) การอภิปราย ในการที่ครูและนักเรียน ได้อภิปราย หรือ ได้มีการอภิปรายกันในระหว่างนักเรียนนั้นเป็นวิธีการสอนที่ดีวิธีหนึ่ง แต่ครู จะต้องมีการควบคุม และมีแนวทางในการอภิปรายอย่างรอบคอบ การสอนแบบ การอภิปรายนั้นมักจะไม่มีประโยชน์สำหรับการสอนวิชาปฏิบัติมากนัก นอกจากจะใช้เป็นวิธีที่ชี้แจงถึงขั้นตอนบางขั้นตอนของวิธีการปฏิบัติงานของผู้ชำนาญงาน

(5) การทบทวนให้ฟัง การให้การบ้าน ไปเรียน หรือทำด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่จำเป็น แล้วนักเรียนก็ควรจะต้องกลับมาทบทวนให้ฟัง โดยวิธีการถาม-ตอบ วิธีนี้มีประโยชน์มากในการสอนความรู้ ข่าวสาร ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นเด็ก ๆ ในระดับประถมศึกษา ส่วนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่อาจจะชอบ วิธีการอภิปรายมากกว่าวิธีนี้

(6) การบรรยาย วิธีการสอนที่ใช้การบรรยายนั้น ปกติครู จะเป็นผู้พูด ซึ่งปกติ มักไม่มีใครใช้ในการเรียนการสอน วิชาช่าง เพราะไม่มีประโยชน์ในการสอนทักษะที่ใช้ในงานผลิต

(7) วิธีการประชุม วิธีการประชุมนี้ต้องอาศัยการอภิปรายเป็นกลุ่ม ซึ่งคาดว่าสมาชิกบางคนในกลุ่มรู้ปัญหาที่กำหนดให้ดีกว่า ดังนั้น ครูจึงทำหน้าที่เป็นหัวหน้า และหน้าที่หลัก ก็คือ ต้องพยายามให้การอภิปรายนั้นอยู่ในขอบเขต และต้องย้ายหรือบันทึกตามจุดต่าง ๆ ที่กลุ่มพูดขึ้นมา การประชุม

เหมาะสำหรับการสอนเรื่องใหม่ ๆ ซึ่งจะต้องคิดหาวิธีใหม่ ๆ และ โดยเฉพาะ ยังไม่มีตำราหรือเอกสารที่เขียนไว้เกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้นำการประชุม จะต้องมาประชุมเพื่อรวบรวมความรู้เข้าด้วยกัน แต่ประสบการณ์ที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า การสอนแบบการประชุม ไม่มีประโยชน์สำหรับการฝึกอบรมทักษะ

4) นิสัยในการทำงาน

สิ่งที่จำเป็นประการหนึ่งในการทำงาน คือ ทักษะในการทำงาน และความมั่นใจ ในความสามารถของตนเอง ทั้งสองสิ่งนี้จะมีค่าน้อยลงไปทันที หากไม่มีการสร้างนิสัยที่ดีในการทำงานให้เกิดขึ้น การเรียนรู้วิธีที่จะทำมาหากินมีความหมายกว่าการพัฒนาทักษะและฝีมือ ในการฝึกอบรมนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้เกิดนิสัยการทำงานที่กระตือรือร้น นายจ้างจะไม่สามารถจ้างคนซึ่งไม่รู้จักใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ และผู้ซึ่งมีเจตคติต่อต้านนายจ้างและลูกจ้างคนอื่น หน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของครูก็คือ จะต้องจัดการกับห้องปฏิบัติการและสอนเนื้อหาวิชาด้วยความมุ่งหมายที่จะผลิตคนงานที่มีประสิทธิภาพ

การที่บุคคลใด ๆ ก็ตามเมื่อเข้าไปทำงานไม่ว่าในสำนักงาน หรือ ในโรงงานอุตสาหกรรมแล้ว มีความรู้สึกว่าจะงานนั้นจะต้องให้อะไรแก่เขา แทนที่เขาจะให้อะไรแก่งาน ซึ่งเขาได้รับการจ่ายค่าแรงอยู่นั้น เป็นเรื่องที่ เป็นอันตรายมาก นิสัยการทำงานที่ไม่เอาจริงเอาจังและหยุดพักบ่อย ๆ ไม่ควรจะให้เกิดขึ้นในโรงเรียน นักเรียนควรได้รับการกระตุ้นให้เกิด และเห็นความสำคัญของความกระตือรือร้น และการทำงานด้วยความรวดเร็ว ในห้องปฏิบัติการ หรือในโรงฝึกงานของโรงเรียน ดังนั้น ควรจัดสภาพการให้เหมือนกับ สำนักงานหรือโรงงานอุตสาหกรรมให้มากที่สุด เพื่อว่าเมื่อนักเรียนเรียนจบออกไปทำงานจริง ๆ จะได้ไม่ลำบากใจในการที่จะปรับตัวให้เข้ากับงานอาชีพ ที่ทำ ในการฝึกอบรมให้คนมีความขยันขันแข็งนั้น เป็นสิ่งที่ทำได้และควรจะทำ ในวิถีทางที่ฉลาดรอบคอบ นักเรียนบางคนนั้นเราไม่จำเป็นต้องบอกให้เขาทำงานอย่างขยันขัน และไม่ทำงานชนิดเล่น ๆ เมื่อเริ่มการเรียนบทเรียนตั้งแต่แรก

2 - 3 บท เราควรจะบอกให้นักเรียนทราบชัดเจนเกี่ยวกับความต้องการของงานที่ต้องทำในสำนักงาน หรือโรงงานอุตสาหกรรมว่า ต้องการนิสัยที่ดีในการทำงานพอ ๆ กับการมีทักษะ หรือฝีมือ เพื่อให้การฝึกฝนอบรมนักเรียนได้ผลสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามเรื่องนี้ก็ขึ้นอยู่กับตัวนักเรียนเองด้วย

ดังนั้น ครูที่ดี จะต้องรู้จักวิธีที่จะเข้ากับนักเรียนให้ได้ ครูเช่นนี้ถือว่าเป็นครูที่ดีได้ เพราะเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ คือ รู้ว่านักเรียนนั้นมีคุณลักษณะของมนุษย์ ซึ่งทำให้ตัวเขา แปรกไปจากคนอื่น และครูก็รู้ว่าครูก็มีคุณลักษณะประจำตัวเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติต่อนักเรียน จึงต้องกระทำในลักษณะที่ ครูอยากให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตน ครูจะต้องเป็นผู้ที่สุภาพ อ่อนโยน มีความเป็นมิตรและเห็นใจนักเรียน ทั้งนี้เพราะเป็นเรื่องของจิตวิทยาเบื้องต้น

นิสัยนั้นเกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ที่ทำซ้ำ ๆ กัน การศึกษา ก็คือการสร้างนิสัย ทักษะ ก็คือนิสัย การทำสิ่งใดเพียงครั้งเดียวนั้น ไม่เป็นการเพียงพอ จะต้องให้ทำซ้ำ โดยทำในสถานการณ์ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของผู้ทำ เพื่อจะได้มีความต้องการที่จะทำ เมื่อมีความต้องการจะทำ นิสัยก็เกิดได้ง่าย จะไม่มีการเรียนรู้เกิดขึ้น หากเราใช้การบังคับ หรือให้เรียนในสิ่งที่เป็นนามธรรม ความรู้สึกไม่สบายใจ มักจะไปทำลายพัฒนาการที่พึงประสงค์ส่วนบุคคลและความมั่นใจ เพราะฉะนั้นสิ่งใดก็ตาม ที่จะเป็นตัวทำลายความมั่นใจของนักเรียนครูควรหลีกเลี่ยงเสีย ดังนั้นครูจึงไม่ควรเป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์นักเรียนบ่อย ๆ หรือด่วนวิจารณ์ ควรจะยกย่องนักเรียน ถ้าเป็นไปได้ก่อนที่จะพูดวิจารณ์ หลีกเลี่ยงการพูดเยาะเย้ยถากถาง ดูหมิ่นดูแคลน จงเป็นคนอดทน และเห็นอกเห็นใจ แต่ก็เป็นคนแน่วแน่

ทักษะในการสอนและการเข้าใจนักเรียนมักไปด้วยกัน ครูควรจะรู้ว่า เขาจะสอนอะไร และนักเรียนควรรู้ว่า ครูมุ่งหวังจะให้ตนเรียนรู้อะไร ครูต้องเป็นคนที่ดีที่สุดเกี่ยวกับการเสนอบทเรียน และต้องมีความรู้เกี่ยวกับการใช้วัสดุและอุปกรณ์ช่วยสอน ซึ่งรู้ว่าใช้แล้วจะเกิดประโยชน์มาก สิ่งที่ครู จะ

สอนนี้ชื่อว่า หน่วยของการสอน (Unit of Instruction) ซึ่งประกอบไปด้วยภาคปฏิบัติการและความรู้ แต่ละหน่วยยังแยกย่อยลงไป เป็นขั้นตอนเพื่อให้แน่ใจว่า ครูจะสอนได้ครอบคลุมหมด การใช้ตาราง / แผนภูมิ เป็นเครื่องกำหนดว่า จะต้องสอนอะไรก่อนนั้น เป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก การปฏิบัติที่เป็นพื้นฐานและใช้บ่อย ๆ นั้น ควรนำมาสอนก่อน และควรนำไปใส่ไว้ตรงส่วนบนสุดของตาราง ส่วนความยากนั้น ได้มีการพิสูจน์กันมานานแล้วว่า มิได้เป็นองค์ประกอบที่ช่วยในการจัดลำดับของการสอน

วิธีการสอนที่ดีที่สุด คืออะไร ทั้งนี้ ครูก็มีความแตกต่างกันไปและนักเรียนก็แตกต่างกันเช่นกัน อย่างไรก็ตามการสาธิตเป็นที่ยอมรับว่าเป็นวิธีการสอนที่ดีที่สุดที่จะใช้สอนได้ทุกชั้น วิธีสอนแบบอื่น ๆ ก็มีหลายวิธี เช่น การเขียนเป็นเอกสารประกอบการสอน การสังเกต การอภิปราย การทบทวนให้ฟัง การบรรยาย และการประชุม ส่วนวัสดุและเครื่องมือประกอบการสอนต่าง ๆ ที่นับว่ามีประโยชน์ ได้แก่ ตำรา ใบงาน รูปภาพ กระดานดำ ภาพยนตร์ สไลด์ แผนภูมิ รูปวาด รูปภาพที่ร่างหยาบ ๆ หุ่น แบบ ไดอะแกรม รายงาน กระดานดำและสิ่งอื่น ๆ การเรียนรู้ จะเกิดขึ้นได้หลายทาง ยิ่งครูมีความสามารถในการนำเสนอบทเรียนได้มากเพียงใด ใช้วัสดุและอุปกรณ์การสอนช่วยมากเท่าใด การเรียนก็จะมีผลดีมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

วิธีการสอนของแสบาร์ท มีอยู่ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียม ขั้นสอน ขั้นใช้และขั้นทดลอง ขั้นตอนเหล่านี้เรียงกันตามลำดับ ในขณะที่ สอนบทเรียนตามปกติ แต่เราไม่ควรยึดถือเป็นแบบแผนตายตัว เมื่อการสอนได้เริ่มขึ้นแล้ว ครูควรพิจารณาว่าจะใช้ขั้นตอนใดจึงจะได้ผลดี ขั้นตอนเหล่านี้เป็นการบรรยายให้เห็นว่า นิสัยที่ดีในการปฏิบัติการเรียนการสอนได้บังเกิดขึ้นแล้ว โดยอัตโนมัติ การสอนจะประกอบไปด้วยขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างใดบ้าง การเป็นครูใหม่ ๆ ควรจะวางแผนการสอน และฝึกหัดปฏิบัติจนกลายเป็นนิสัย เมื่อเกิดกิจนิสัยที่ดีขึ้น การปฏิบัติงานก็จะมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ครูทุกคน ควรจะเรียนรู้เทคนิค ในการถาม และฝึกปฏิบัติให้ใช้ คำถาม เป็นสิ่งช่วยกระตุ้นการเรียนรู้และเป็นวิธีที่จะตรงความสนใจของนักเรียน ให้อยู่กับสิ่งที่สอน การจัดการที่ดีและวิธีการสอนที่ดีมักไปด้วยกัน ครูที่ดี มักจะ เป็นผู้จัดการที่ดีด้วย

การฝึก เพื่อให้เกิดนิสัยที่ดี ในการทำงานไปพร้อม ๆ กับการ ฝึกทักษะ ในห้องปฏิบัติการ ในโรงฝึกงานของโรงเรียนจะต้องมีลักษณะ และ สภาพการทำงานคล้ายสำนักงานเพื่อว่า จะให้นักเรียนไม่มีความลำบากในการ ปรับตัวในการทำงานอาชีพ เมื่อจบออกไปแล้วนิสัยที่ดีในการเรียนกับนิสัยที่ดีใน การทำงานจะต้องเกิดด้วยกัน

2.6 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ

ในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ฉบับปรับปรุง ได้มี คำศัพท์ใหม่ที่พูดถึงเกี่ยวกับการเรียนการสอน คือ การสอนเน้นกระบวนการ ซึ่ง ในหนังสือคู่มือการใช้หลักสูตรดังกล่าวให้นิยามศัพท์ได้ว่า "การสอนเน้นกระบวนการ หมายถึง การจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผ่าน หรือใช้กระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการคิดสร้างสรรค์ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการสร้างค่านิยม กระบวนการย่อยข้อมูลและกระบวนการศึกษาค้นคว้า เป็นต้น"

จากคู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ฉบับใช้ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ได้กล่าวถึงการ จัด การเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการและการปฏิบัติไว้ว่า

" ในโลกปัจจุบันนี้ วิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ได้รุดหน้าไปเรื่อย ๆ เป็นไปไม่ได้ที่หลักสูตรจะตามให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าวได้ครบถ้วนและทันทั่วถึง ฉะนั้นหน้าที่หลักของหลักสูตร คือ การให้เครื่องมือ เพื่อเป็นเครื่องรับความรู้ แสวงหาความรู้ และวิธีการที่จะนำความรู้นั้นไปใช้ ดังนั้นในการจัดการเรียน

การสอน จึงควรใช้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ในหลักสูตรเป็นสื่อ ให้ นักเรียนได้พัฒนาสติปัญญาให้เจริญงอกงาม ให้รู้จักคิดอย่างมีกระบวนการ ฉะนั้น ครูไม่ควรมุ่งเน้นตัวเนื้อหาเป็นข้อมูลสำคัญ แต่การมุ่งเน้นที่จะปลูกฝัง วิธีการที่จะทำให้นักเรียน เกิดความเข้าใจในหลักการของเนื้อหาและวิเคราะห์เนื้อหาต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปสืบเนื่องที่จะเกิดและการนำไปใช้ ในเรื่องการนำความรู้ไปใช้นั้น วิธีการที่จะทำให้ได้ความคิดว่า จะเอาไปใช้อย่างไรนั้น จะเกิดขึ้น ก็ต่อเมื่อนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง "

นอกจากนี้ คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ.2533) ฉบับใช้ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการ "ต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และ เกิดทักษะ ในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ไปประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ พัฒนาสังคม โดยเน้นการปฏิบัติจริง ดังนั้นครูจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอน จากการสอนที่เน้นความรู้ด้านเนื้อหาต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว ให้ เป็นการสอนโดยการผสมผสานการให้ความรู้กับการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้ครูจะต้องใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายและให้เหมาะสม กับสถานการณ์ อันจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดทักษะในกระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการเข้าสู่สังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการย่อยข้อมูล กระบวนการจัดการ กระบวนการคิดสร้างสรรค์ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการฝึกทักษะ กระบวนการพัฒนาด้านิยม กระบวนการการเรียนรู้ และ กระบวนการเสนอรายงาน เป็นต้น"

ในการจัดการเรียนการสอน วิชาธุรกิจศึกษานั้น มีจุดประสงค์ ที่ให้ นักเรียนได้นำความรู้ ทักษะทางวิชาธุรกิจศึกษาที่ได้เรียนรู้ ไปปฏิบัติอย่าง มี คุณธรรม และมีประสิทธิภาพ โดยการผ่านหรือใช้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ หลายประการนั้น แต่จะขอกล่าวเฉพาะกระบวนการเรียนการสอนที่มีความสำคัญ

ในการเรียนการสอนวิชาธุรกิจศึกษา 5 อันดับแรก ซึ่งได้แก่

- 2.6.1 กระบวนการเรียนรู้
- 2.6.2 กระบวนการคิด
- 2.6.3 กระบวนการแก้ปัญหา
- 2.6.4 กระบวนการฝึกทักษะ
- 2.6.5 กระบวนการสร้างเจตคติ

2.6.1 กระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามปกติคนเรามี แบบแผนพฤติกรรมประจำตัวเสมอ ซึ่งถ้าได้รับประสบการณ์ที่ซ้ำ ๆ กับประสบการณ์เดิม ก็มักจะจำพฤติกรรมที่ใช้ได้ผลมาแล้วมาใช้ แต่ถ้าเราได้รับประสบการณ์ใหม่ในขั้นแรกคงจะไม่ว่าจะทำอย่างไรดีทำให้ต้องคิด และเลือกพฤติกรรมที่เห็นว่าจะได้ผลที่สุดมาใช้ เมื่อได้นำพฤติกรรมนั้นมาใช้แล้วได้ผลดี ก็คงพอ และทำอย่างนั้นอีกในประสบการณ์ที่เหมือนกันแต่ถ้ายังไม่พอใจก็คงจะต้องเปลี่ยนพฤติกรรมอีกต่อไป

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจะแบ่งเป็นขั้น ๆ ได้ดังนี้

1) เมื่อนักเรียนได้รับมูลเหตุจูงใจ ให้ทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมาในสถานการณ์อย่างหนึ่ง นักเรียนย่อมพร้อมที่จะทำพฤติกรรมนั้นแล้ว

2) ถ้าสถานการณ์ที่นักเรียนประสบนั้น เป็นประสบการณ์เก่า นักเรียนคงทำพฤติกรรมที่ใช้ได้ผลมาแล้ว แต่ถ้านักเรียนต้องตกไปอยู่ในสถานการณ์อย่างใหม่ ปัญหาย่อมเกิดขึ้นนักเรียนรู้ตัวว่าจะใช้พฤติกรรมเก่าไม่ได้

3) นักเรียนเลือกพฤติกรรมใหม่ทดลองใช้ดูว่าจะใช้ได้ผลอย่างไรหรือไม่

4) นักเรียน ได้รับประสบการณ์ จากการทดลอง ใช้พฤติกรรมเหล่านั้น ว่าพฤติกรรมใดทำให้เกิดความพอใจหรือไม่พอใจอย่างไร

5) นักเรียนเลือกใช้และทำพฤติกรรม ซึ่งเห็นว่าใช้ได้ผลดีและทำให้เกิดความพอใจมากที่สุด

6) เมื่อนักเรียนได้รับประสบการณ์เช่นนั้นอีก นักเรียนก็จะใช้พฤติกรรมเดิมซ้ำอีก ยิ่งใช้ซ้ำมากนักเรียนก็สร้างแบบแผนพฤติกรรม ได้นั่นแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเมื่อมีแบบพฤติกรรมแน่นแฟ้นแล้วนักเรียนจะทำพฤติกรรมชนิดนั้นได้ง่ายขึ้นและ ได้คล่องแคล่วขึ้น

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเช่นนี้ เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เลข เรียนภาษา เรียนพิมพ์ดีด ฯลฯ

การเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น สามารถจะแยกแยะออกไปจะเห็นได้ว่า มีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ

1) การสร้างแบบแผนของพฤติกรรม การเรียนรู้ชนิดนี้ ได้แก่การเกิดความเข้าใจ การจำได้ การแก้ปัญหาได้ การสะสมความรู้และการสร้างทักษะ ครูโดยทั่วไปมักจะเน้นการเรียนรู้แบบนี้มากกว่า

2) การเรียนรู้ที่ทำให้เกิดผลทางอารมณ์ ได้แก่ความพอใจหรือความไม่พอใจ ซึ่งเกิดขึ้นได้ในขณะที่นักเรียนสร้างแบบแผนพฤติกรรมขึ้นใหม่ ผลทางอารมณ์นี้ ได้แก่ ความสนใจ หัสนคติ ความซาบซึ้ง

การเรียนรู้ทั้ง 2 ประเภทนี้ ถึงแม้จะแยกกล่าวเป็น 2 ส่วน ก็มีได้เกิดขึ้นคนละครั้ง มักเกิดขึ้นพร้อมกันและเป็นกระบวนการอันเดียวกัน ถ้าครูได้ทราบถึงความเข้าใจนี้ครูไม่ควรเน้นเฉพาะการสร้างแบบแผนพฤติกรรมใหม่ แต่ควรใส่ใจต่อทางอารมณ์ ให้มากเท่าเทียมกันด้วย กล่าวให้สั้นและง่าย คือ ครูควรมุ่งสอนให้เด็กเกิดความสนใจในความรู้นั้นพร้อมกับสร้างทัศนคติที่ดีและความซาบซึ้งในวิชานั้นให้แก่เด็กด้วย

ข้อคิดเห็นในการนำกระบวนการเรียนรู้มาใช้ในวิชาธุรกิจศึกษา

1) ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญที่สุด ในกระบวนการเรียนการสอน เพราะฉะนั้นในเวลาที่คุณสอนนักเรียน ควรศึกษานักเรียนแต่ละคนให้ละเอียด

พอควร ทั้งนี้ ถ้ามีเหตุมาจูงใจมาชักนำให้นักเรียนอยากเรียน นักเรียนก็ย่อมบังเกิดความพร้อมที่จะเรียนเช่นนี้ ถ้าได้เรียนสนใจ นักเรียนก็สบายใจ แต่ถ้านักเรียนถูกบังคับไม่ให้เรียน นักเรียนก็จะรำคาญใจ ในทางตรงกันข้าม ถ้านักเรียนไม่มีเหตุมาชักนำให้เกิดความพร้อมที่จะเรียน ถ้าถูกบังคับให้เรียน ก็จะทำให้เกิดความรำคาญใจได้เหมือนกัน

2) ผู้เรียนส่วนมากมักจะตั้งใจเรียนและสนใจ ในการเรียนต่อเมื่อมีมูลเหตุจูงใจ ฉะนั้น ในการเตรียมบทเรียนที่ใช้สำหรับสอนนักเรียนนั้น ครูควรสร้างมูลเหตุจูงใจ ให้เหมาะสมด้วย เพราะนักเรียน จะรู้สึกสนุกในการเรียนเรื่องใด นักเรียนย่อมพอใจในการเรียนเรื่องนั้นมากขึ้นเมื่อเรียนมากขึ้นความชำนาญก็จะบังเกิดขึ้นได้ตามส่วน ข้อนี้เกี่ยวกับทัศนคติ และความสนใจเป็นอย่างมาก

3) ในการสอนบทเรียน ครูจะเน้น เฉพาะการสอน ให้นักเรียนได้รับความรู้ ความชำนาญเท่านั้นยังไม่พอ ครูจำเป็นต้องปลูกฝังเจตคติ ความซาบซึ้ง และความสนใจให้นักเรียนด้วย ชี้แจงให้นักเรียนเห็นว่า เมื่อเรียนจบวิชาธุรกิจศึกษานี้แล้ว ก็สามารถที่จะเรียนต่อ ในสถาบันสูง ๆ ได้อีก หรือ อาจจะออกไปทำงานตามบริษัท ห้างร้าน หรือรับราชการ ก็มีโอกาask้าวหน้าอยู่เสมอ ไม่ใช่จะเป็นเสมียนพิมพ์ติดตลตลอดไป ทางก้าวหน้า ไปสู่ตำแหน่งสูงและเงินเดือนดีต้องมีอยู่อย่างแน่นอน ถ้านักเรียนมีความตั้งใจและมีความชำนาญในการทำงานอยู่เสมอ อันเป็นเจตคติที่ดี ครูผู้สอนควรจะปลูกฝังไว้ในขณะที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่ เพื่อให้นักเรียนจะได้เข้าใจในวิชาชีพ ของตนเองได้ถูกต้องขึ้น

4) การสอนให้นักเรียนเห็นความสำคัญเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น มีความจำเป็นนักเรียนต้องได้ฝึกบ่อย ๆ แต่การฝึกหัดที่ปฏิบัติซ้ำ ๆ ซาก ๆ ทำให้นักเรียนเบื่อได้เหมือนกัน ฉะนั้นในเวลาให้นักเรียนฝึกหัด ครูควรจะคำนึงถึงการจัดการฝึกหัดให้น่าสนใจคู่กันไปด้วย ที่สำคัญเวลาอธิบายก็ควรจะมีเรื่อง

ที่นักเรียนสนใจ มีฉะนั้นเป้าหมายได้ การฝึกหัดที่สำคัญมี 2 ประการ คือ

(1) Massed practice เป็นการ ฝึกหัดที่กระทำติดต่อกัน โดยไม่หยุดพัก ในระหว่างฝึกเลย เช่น การให้นักเรียนพิมพ์ดีดพิมพ์ดีดไปในเวลา 2 คาบ โดยไม่ให้นักเรียนหยุดพักเลยจนกว่าจะเสร็จสิ้นตามเวลาดังกล่าว

(2) Spaced practice เป็นการฝึกหัดที่มีเวลาพักในระหว่างที่ทำการฝึกหัดเป็นครั้งคราว เช่น ในการเรียนพิมพ์ดีด กำหนดให้ฝึกพิมพ์ในเวลา 2 คาบหลังจากที่ผู้เรียนฝึกหัดไป 50 นาที ก็ให้นักเรียนหยุดพัก 5 นาที แล้วเริ่มฝึกหัดต่อไปจนหมดคาบที่ 2

การฝึกแบบ Spaced practice นั้นอาจจะดีสำหรับเวลาเรียนหรือฝึกหัดสั้น ๆ และเหมาะสมกับ งานประเภทที่ต้องใช้ช่วยระยายนอกนาน ๆ ซึ่งจำเป็นจะต้อง ได้รับการพักผ่อนในระหว่างฝึกฝน เพราะอาจทำให้นักเรียนเกิดความเมื่อยล้า เป้าหมายได้ง่าย ส่วนการฝึกแบบ Massed practice จะใช้ก็ต่อเมื่อต้องการมีการค้นคว้าและหาทางตอบสนอง ที่ถูกต้อง เพราะนักเรียนจะได้มีเวลาพอเพียงกับความต้องการ

5) การแก้ปัญหา เป็นสิ่งสำคัญของการเรียนมาก ปัญหาจะช่วยให้ นักเรียน เรียนด้วยความสนใจได้มาก นอกจากนั้น การแก้ปัญหา ยังส่งเสริม ให้นักเรียนเจริญทางจิตใจได้มากด้วย เพราะฉะนั้น จึงควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนแก้ปัญหา มาก ๆ ตามระดับความเจริญเติบโตของนักเรียน

6) การเรียนที่ดีย่อมประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหา และการจัดระเบียบความคิดให้เป็นหมวดหมู่ ครูควรแนะนำและช่วยเหลือให้สามารถแยกแยะปัญหา และรวบรวมปัญหาให้เกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง เช่น เด็กอาจสงสัยว่าทำไมยอดเงิน ผากธนาคารกับใบแจ้งยอดธนาคาร จึงไม่ตรงกัน ทั้ง ๆ ที่ได้นำฝากแล้วทุกครั้ง เราก็ต้องชี้แจงว่า จำนวนเงิน ที่เรานำฝากธนาคาร ได้ลงบัญชีเหมือนกัน แต่หลังจากที่ได้ปิดบัญชีในเดือนนั้นเรียบร้อยไป

แล้ว จำนวนเงินที่นำฝากครั้งหลัง ซึ่งไม่ปรากฏอยู่ในใบแจ้งยอดทางธนาคารในงวดนั้น แต่จะปรากฏในงวดต่อไป เด็กก็จะเกิดความเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้ง

7) การสรุปผล และการประเมินผล การสรุป และการประเมินผลก็เป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน ถ้าจะให้การประเมินผลได้ผลดี ครูควรช่วยให้นักเรียนรู้จักประเมินผลงานของเขาด้วย เช่น ในการประเมินผลวิชาพิมพ์ดีด ครูควรจะให้เด็กเรียนบันทึกว่า ครั้งแรกพิมพ์ได้นาทีละกี่คำ ครั้งที่ 2 ได้นาทีละกี่คำ ครั้งที่ 3 ได้นาทีละกี่คำ ดังนี้ นักเรียนก็จะรู้จากการเปรียบเทียบผลงานของตนเองที่ได้ทำไปแล้วว่า ตนได้มีการพัฒนาไปมากแค่ไหน นักเรียนก็จะเกิดความพยายามทำให้ดียิ่งขึ้นไป ถือเป็นการประเมินผล ความก้าวหน้าให้ตัวเอง และเมื่อนักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้การพิมพ์ดีดแล้วก็จะนำทางไปสู่ความมีทักษะในการพิมพ์ดีดได้ คือ มีความแม่นยำ (Accuracy) ความสัมพันธ์กลมกลืน (Coordination) ความรวดเร็ว (Speeds) และการใช้สิ่งบอกแนะ (Uses of Cues) ผลจาก 4 อย่างดังกล่าวนี้ ก็คือ พิมพ์ดีดได้ถูกต้อง รวดเร็ว มีเทคนิคในการพิมพ์ดีดถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ไม่มองแป้นตัวอักษร แต่จะมองตรงข้อความบนเอกสารต้นแบบพิมพ์เท่านั้น

2.6.2 กระบวนการคิด

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอน คือ ให้นักเรียนคิดเป็น เพราะการที่คนเราจะทำอะไร จะต้องเป็นผลมาจากการคิด หรือ การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ก็ต้องอาศัยความคิดช่วย ในการตัดสินใจ การที่นักเรียนจะคิดเป็นได้นั้นจะต้องมีความรู้พื้นฐานที่ช่วยส่งเสริมการคิด และพัฒนาการใช้ความรู้ในการคิดนั้น จนเกิดมีทักษะในการคิด และคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเป็นนั้น ควรมีขั้นตอนดังนี้

1) มีความรู้ ซึ่งเป็นส่วนประกอบ ของสติปัญญา โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมในการศึกษาหาความรู้ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เช่น จาก

การอ่าน การฟัง เพื่อให้จำและถ่ายทอดความรู้นั้นได้ ให้ความหมายได้ จัดลำดับ จัดหมวดหมู่ได้ บอกกฎเกณฑ์ หลักการ หรือทฤษฎีที่ศึกษานั้น ได้

2) มีความเข้าใจ เมื่อนักเรียนมีความรู้ตามข้อ 1 แล้ว จะต้องศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจความหมายและจุดประสงค์ของเนื้อหา ความรู้พื้น ๆ จนสามารถแปลความและขยายความได้

3) นำไปใช้ได้ เมื่อนักเรียนจดจำ ข้อมูลต่าง ๆ และมีความเข้าใจ ควรฝึกให้นักเรียนนำความเข้าใจในข้อมูลนั้น ๆ ไปใช้สถานการณ์ หรือเหตุการณ์ใหม่ ๆ ข้อคิดในการนำกระบวนการคิดมาใช้ในการศึกษาศึกษา มีดังนี้

(1) สร้างให้ผู้เรียนมีสติปัญญา ความรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยการจำและระลึกความรู้นั้น และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ได้

(2) การจัดการเรียนการสอนสำหรับรายวิชาธุรกิจศึกษา ทุกรายวิชา นักเรียนต้องผ่านหรือใช้กระบวนการคิดและนำไปใช้ในการสอนควรต้องฝึกกระบวนการคิดของนักเรียน โดยใช้สถานการณ์ทางธุรกิจรายวิชาที่จะส่งเสริมการคิดได้มาก จะเป็นไปตามลำดับดังนี้

ก. วิชาที่ฝึกกระบวนการคิดได้มาก ได้แก่ วิชาที่เน้นการสร้างเสริมพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ให้กับนักเรียน เช่น วิชา เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น วิชา เศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค วิชากฎหมาย วิชาภาษีเงินได้ วิชาเอกสารธุรกิจ เป็นต้น

ข. วิชาที่ฝึกกระบวนการคิดได้น้อยกว่าข้อแรก ได้แก่ วิชาที่เน้นการสร้างทักษะพิสัย (Psychomotor) เช่น วิชาลูกคิด วิชาพิมพ์ดีด เป็นต้น

ค. การสร้างทักษะ ในการคิด จะต้อง ให้นักเรียนได้ฝึกหัด ปฏิบัติการคิดบ่อย ๆ โดยการให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้การดูแลแนะนำช่วยเหลือของครูในระยะแรก ๆ

ง. ฝึกให้นักเรียนรู้จักสรุป และประเมินความคิดของตนเอง โดยอาจใช้วิธีประเมินความคิดเดี่ยวเทียบกับกลุ่ม

2.6.3 กระบวนการแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่เกิดต่อเนื่องจากกระบวนการคิด เมื่อนักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และนำความรู้ไปใช้ได้ อย่างไม่พลิกแพลง กระบวนการแก้ปัญหา คือกระบวนการคิดที่ยากขึ้น การแก้ปัญหาควรมีขั้นตอนดังนี้

1) มองเห็นปัญหาและความสำคัญของปัญหาที่มีอยู่โดยการฝึกให้นักเรียน ทำกิจกรรม ค้นหาปัญหา เห็นความสำคัญของปัญหา เช่น สำรวจตลาด และให้หาปัญหาให้การขายในห้องถื่นนั้น

2) คิดวิเคราะห์ จากปัญหาที่นักเรียนมองเห็นให้นักเรียน ทำกิจกรรมที่จะหาสาเหตุของปัญหานั้น เช่น ให้นำสาเหตุของการที่มีผู้ซื้อลดลง

3) การคิดหาวิธีการแก้ปัญหาได้หลาย ๆ วิธี โดยการฝึกให้นักเรียนคิดและบอกวิธีที่จะแก้ปัญหาตามสาเหตุที่ได้คิดวิเคราะห์ไว้ว่า จะแก้ปัญหาได้วิธีใด อย่างไร

4) การรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยการฝึกให้นักเรียนศึกษาหาข้อมูล ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่จะช่วยในการตัดสินใจว่าจะเลือกวิธีปัญหาวิธีใด

5) การวิเคราะห์ข้อมูล และข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยการฝึกให้นักเรียนนำข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อ 4 มาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้และให้ประโยชน์มากที่สุด โดยใช้เวลาหรือเงินน้อยที่สุด และมีผลกระทบที่เสียหายต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย

6) การตัดสินใจและลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่เห็น ว่าดีที่สุด

7) การสรุปผลหรือสรุปคำตอบ เมื่อได้แก้ปัญหาแล้ว ควร มีการสรุปผลการแก้ปัญหานั้น ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการแก้ปัญหาต่อไป

ข้อคิดเห็นในการนำกระบวนการแก้ปัญหาไปใช้ในวิชาธุรกิจศึกษา

1) การเรียนวิชาธุรกิจศึกษา จะให้ประโยชน์ แก่นักเรียน ในการดำรงชีวิตอยู่เป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและนำความรู้ไปประกอบอาชีพ การเรียนวิชาธุรกิจศึกษาจะใช้วิธีให้นักเรียน ได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง โดยการ ใช้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น จากเศรษฐกิจ สังคม และธุรกิจ เป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนมีทักษะในการใช้ กระบวนการแก้ปัญหา และครูควรส่งเสริมให้มีการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามกระบวนการแก้ปัญหา

2) การฝึกการแก้ปัญหา ควรเริ่มด้วยปัญหา ที่ท้าทายความ สนใจของผู้เรียนและเกี่ยวกับผู้เรียน เป็นปัญหาที่ไม่สามารถตอบได้ในตอนได้ ใน ตอนเริ่มต้น ต้องมีการหาคำตอบ

3) ถ้านักเรียนยังสร้างปัญหาเองไม่ได้ ครูจำเป็นต้องสร้าง ปัญหาขึ้นมาขึ้นให้นักเรียนคิด โดยเริ่มจากปัญหาง่ายแล้วนำไปสู่ระดับที่ ยากขึ้น ตามลำดับ

4) การเรียนรู้ควรจะเรียนจากความผิดพลาดต่าง ๆ และ ใช้ความผิดพลาดเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข

5) ครูอาจให้ความรู้ ในเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เช่น ควรจะหาข้อมูลอะไร การเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยตรงได้อย่างไร ข้อมูลแค่ไหน จึงจะเพียงพอ และควรจะใช้เวลานานเท่าไรในการเก็บ และ วิเคราะห์ข้อมูล

6) การทดสอบสมมุติฐาน ผู้เรียนควรจะได้ฝึกการใช้ข้อมูล ในการอ้างอิงหรือการหาเหตุผล เพื่อใช้ในการสรุปผล ครูควร จะทำหน้าที่ เป็นผู้สร้างบรรยากาศ ให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น อยากสืบเสาะ และ ค้นหาคำตอบจนเป็นที่พอใจ

7) ปัญหาที่ใช้ ควรเป็นปัญหา ที่ไม่มีคำตอบที่ถูกต้อง เพียง คำตอบเดียว เพราะปัญหานี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือก โดย

อาศัยความรู้ หลักฐาน ในการอ้างอิงการใช้เหตุผลและการประเมินค่า ตามความคิดของตนเอง

8) กระบวนการคิด การแก้ปัญหา จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากผู้เรียน ไม่ได้รับการฝึกฝนเพียงพอ แต่การคิดเป็นไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการที่ครูบอกผู้เรียนว่าจะทำอะไรอย่างไร

2.6.4 กระบวนการฝึกทักษะ (ทักษะพิสัย)

วิชาธุรกิจศึกษา มีหลายรายวิชา ที่มุ่งส่งเสริมทางด้าน Psychomotor เช่น วิชาลูกคิด พิมพ์ดีด การเรียนวิชาเหล่านี้นักเรียนจะต้องได้รับการฝึกฝนจนสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วหรือปฏิบัติได้อย่างมีทักษะนั้น การจะเรียนรู้ของนักเรียนตามขั้นตอนดังนี้

1) ให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับด้าน การใช้ทักษะการเคลื่อนไหว เป็นการให้ความรู้ภาคทฤษฎีกับผู้เรียน การเรียนการสอนในระยะนี้ใช้การอธิบายโดยคำพูดและ หรือมีวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ สำหรับวิชาที่จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึก และอุปกรณ์การสอน และ หรือการสาธิต ที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจในทฤษฎี มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการใช้ทักษะการเคลื่อนไหว นั้น ๆ แต่ยังไม่ได้มีการฝึกปฏิบัติ

2) ให้นักเรียนนำความรู้ ความเข้าใจ จาก ภาคทฤษฎี มาก แปรเป็นการกระทำ นั่นคือผู้เรียนจะต้องทดลองปฏิบัติตามคำอธิบาย ตามสื่อการเรียนการสอน และหรือการสาธิตของผู้สอน เพื่อที่จะได้มีทักษะที่ถูกต้อง เมื่อได้รับการฝึกฝน อันจะทำให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจและปฏิบัติได้คล่องแคล่ว และได้อย่างถูกต้องมากกว่าในข้อ 1 เป็นการฝึกทักษะในระดับกลางที่เชื่อมต่อระหว่างระยะเริ่มต้นและระยะสุดท้าย

3) ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ เพื่อให้ เกิดทักษะ จนสามารถนำมาใช้งานได้ ในการฝึกแต่ละครั้ง ผู้เรียน จะต้องมีทักษะเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นจุดประสงค์ของการเรียนรู้ในระยะนี้ ถ้าผู้เรียนได้ฝึกทักษะมากเท่าไร

ผู้เรียน ก็จะมีทักษะมากเท่านั้น ถ้าฝึกมาก ๆ จนสามารถทำทักษะนั้นได้โดยอัตโนมัติ โดยที่ผู้เรียนไม่ต้องมีใจจดติดอยู่กับงานที่ทำนั้น ก็แสดงว่านักเรียนได้ไปถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ขั้นสุดท้ายของการฝึกทักษะ Psychomotor

**ข้อคิดเห็นในการนำกระบวนการฝึกทักษะ (ทักษะพิสัย) มาใช้ใน
วิชาธุรกิจศึกษา**

1) การฝึกทักษะ ในระยะเริ่มแรก ต้องอยู่ในความควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดของผู้ที่มีความรู้ถูกต้อง ในทักษะที่ผู้เรียนจะต้องฝึก ไม่ควรให้ผู้เรียนฝึกทักษะโดยลำพังเพราะอาจมีทักษะที่ไม่ถูกต้องได้

2) ในการฝึกทักษะ ครูผู้สอนควรปฏิบัติดังนี้

(1) ให้นักเรียนฝึกจากตัวอย่างที่ถูกต้องจนทำได้อย่างถูกต้อง แล้วจึงให้ฝึกฝนด้วยตนเองมาก ๆ นอกเวลาเรียน

(2) การให้นักเรียนฝึกทักษะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพและความพร้อมของผู้เรียน เช่น นักเรียนที่เรียนพิมพ์ดีด เมื่อนั่งพิมพ์บนเก้าอี้พิมพ์ดีดแล้ว เท้าต้องวางราบบนพื้น ข้อศอกอยู่ในระดับเดียวกับ โต๊ะพิมพ์ดีด

(3) ถ้านักเรียนคนใดมีปัญหาในการฝึกทักษะ เรื่องใดก็ต้องให้ฝึกทักษะนั้น เฉพาะรายเป็นราย ๆ ไป

(4) การฝึกทักษะ ควรจัดอยู่ในสภาพ ความเป็นจริง เป็นไปได้ และพยายามให้นักเรียนได้นำผลไปทดลองใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อให้เกิดประสบการณ์ในการนำไปใช้

2.6.5 กระบวนการสร้างเจตคติ

เจตคติ คือ ความรู้สึกที่คนมีต่อบุคคล ต่อสิ่งของ หรือต่อเหตุการณ์ ในการเรียนการสอนทุกรายวิชาจะมีการสร้างเสริมเจตคติที่ดีในตัวนักเรียน การสร้างเจตคติที่ดีให้แก่ นักเรียน แบ่งเป็นขั้น ๆ ได้ดังนี้

1) ให้นักเรียนมีความรู้ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับเจตคติที่จะให้

เกิดกับนักเรียน เช่น มีเจตคติที่ดีต่อลูกค้า โดยถือเสมือนว่า "The Customer is the King" การมีเจตคติที่ดี ต่อลูกค้า จะเป็นทางหนึ่งที่ทำให้อาชีพขายประสบความสำเร็จ

2) ให้นักเรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งมีบุคคลที่เป็นตัวอย่างและให้อภิปรายผลของพฤติกรรมของบุคคลตัวอย่าง เช่น ยกตัวอย่างพฤติกรรม ของเลขานุการที่ดี กับ ตัวอย่างของเลขานุการไม่ดี และ ให้นักเรียนวิเคราะห์ถึงผลที่เกิดขึ้น

3) เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกตัดสินใจ ที่จะลงมือปฏิบัติ หลังจากที่ได้เห็นคุณค่าของสิ่งที่ปฏิบัติ

4) ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการปฏิบัติ และให้นักเรียนประเมินตนเองโดยครูควรให้แรงเสริม

5) ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเป็นนิสัย

**ข้อคิดเห็นในการนำกระบวนการสร้างเจตคติ มาใช้ในวิชา
ธุรกิจศึกษา**

1) นักเรียนจะเรียนวิชาใดได้ดี ต้องมีเจตคติที่ดีต่อวิชานั้น หรือต่อตัวครู ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการที่จะเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ครูจึงควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีเจตคติที่ดี ต่ออาชีพทางด้านธุรกิจศึกษา และสิ่งที่กระทำนั้นต้องเหมาะสมกับเนื้อหา วัสดุภาวะ และความพร้อมของนักเรียน

2) การสร้างให้นักเรียน มีเจตคติที่ดีในเรื่องใด ครูควรสร้างเจตคติที่ดีในเรื่องนั้นให้เกิดขึ้นในตัวครูก่อน

3) กิจกรรมที่จัดให้นักเรียนเกิดเจตคติได้นั้น จะต้องทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ เห็นโทษและประโยชน์ของการกระทำนั้น ๆ และให้นักเรียนเกิดความชื่นชม เกิดความต้องการสร้างเจตคติให้เกิดขึ้นกับตัวของเขา

4) การสอนเจตคติที่ให้ผลดีที่สุด คือ ให้นักเรียนได้เรียนจากตัวอย่าง

ในการจัดการเรียนการสอนครั้งหนึ่ง ๆ นั้น อาจใช้หลาย ๆ กระบวนการ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ในการสอนแต่ละครั้ง เช่น ในการเรียนการสอนวิชาบัญชี

- ใช้กระบวนการสร้างเจตคติ และกระบวนการการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาบัญชี
- ใช้กระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหา เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการทำบัญชีได้
- ใช้กระบวนการอื่นๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง

2.7 ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวกับสมรรถภาพทางสมองของมนุษย์

จุดมุ่งหมายในกระบวนการการศึกษานั้น เพื่อที่จะให้เด็กประสบความสำเร็จ ทั้งในการเรียนและการงาน จำเป็นต้องศึกษาถึงความถนัดของเด็ก เป็นประการสำคัญและในขณะเดียวกัน จะให้เกิดความสำเร็จในงานด้านใดนั้น จำเป็นต้องมีการเลือกเฟ้นเอาผู้ที่มีความถนัดตามงานนั้นต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ Anastasi (1968) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้รับความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน ที่นักจิตวิทยาได้ให้ความสนใจกันเป็นอย่างดี คือ องค์ประกอบด้านสติปัญญาหรือความถนัด ซึ่งได้มีนักจิตวิทยา ได้พยายามศึกษาค้นคว้าและทดลอง ทั้งนี้เพื่ออธิบายให้เห็นสภาพต่าง ๆ ของความสามารถของมนุษย์ว่า มีโครงสร้างของความสามารถทางสมองของมนุษย์ ประกอบด้วยอะไรบ้าง ทำให้เกิดทฤษฎีต่าง ๆ ตามความเชื่อ และการศึกษาค้นคว้าของแต่ละบุคคล หรือคณะบุคคล ซึ่งขอนำมาประกอบเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

- (1) ทฤษฎีองค์ประกอบเดียว (Uni-Factor Theory) เป็นแนวคิดของ Binet and Simon ทฤษฎีนี้เสนอโครงสร้างของเชาว์ปัญญาเป็นลักษณะอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นความสามารถทั่วไป (General Ability) (ล้วน และ อังคณา : 2525)

(2) ทฤษฎีสององค์ประกอบ (Two Factors Theory) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Bi-Factor Theory ซึ่ง Charles Spearman นักจิตวิทยาชาวอังกฤษผู้ให้กำเนิดทฤษฎีนี้ได้กล่าวไว้ว่า สมรรถภาพสมองของมนุษย์นั้น มีองค์ประกอบอยู่สององค์ประกอบ คือ สมรรถภาพที่เป็นพื้นฐานทั่วไป (General Factor หรือเรียกว่า G-Factor) กับสมรรถภาพเฉพาะอย่าง (Special Factor หรือเรียกว่า S-Factor) ซึ่งในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น หรือการกระทำใด ๆ ก็ตามต้องอาศัยองค์ประกอบทั่วไป และองค์ประกอบเฉพาะอย่างควบคู่กันไปเสมอ (Moskowitz and Orgel.: 1969) สมรรถภาพทั่วไปที่เรียกว่า G-Factor นั้น ปกติจะมีสอดแทรกอยู่ในทุกอิริยาบถ ของความคิดและการกระทำของมนุษย์ และแต่ละคนก็มีสมรรถภาพสมองชนิดทั่วไปนี้ แตกต่างกันไปมากน้อยตามแต่ละบุคคล ส่วนสมรรถภาพเฉพาะอย่าง ที่เรียกว่า S-Factor นั้น เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้มนุษย์มีความแตกต่างกัน และ เป็นความสามารถพิเศษที่มีอยู่ในเฉพาะตัวแต่ละบุคคล เช่น ความสามารถพิเศษทางด้านดนตรี ด้านศิลปะ ด้านการวาดเขียน และทางเครื่องยนต์กลไก เป็นต้น

(3) ทฤษฎีหลายองค์ประกอบ (Multiple Factors Theory) เป็นทฤษฎีของ Thurstone ชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นผู้นำคนสำคัญของคนกลุ่มนี้ จึงได้ใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เมื่อปี ค.ศ.1968 De Cecco (1968) วิเคราะห์สมรรถภาพสมองพื้นฐาน (Primary mental ability) ของมนุษย์ออกเป็น 7 ประการสำคัญ คือ

1) สมรรถภาพด้านภาษา (Verbal Factor) หรือ V - Factor เป็นสมรรถภาพในการเข้าใจคำศัพท์ ข้อความ บทกวี หรือเรื่องราวต่าง ๆ ในด้านภาษาและเลือกใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสม

2) สมรรถภาพด้านตัวเลข หรือ คณิตศาสตร์ (Number Factor) หรือ N - Factor เป็นสมรรถภาพในการคิดคำนวณที่เกี่ยวกับตัวเลข เป็นความสามารถในด้านการคำนวณปัญหาแบบง่ายได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้อง

3) สมรรถภาพด้านความจำ (Memory Factor) หรือ M - Factor เป็นสมรรถภาพในการด้านการระลึก จดจำเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างแม่นยำ ถูกต้องเป็นความสามารถในการท่องจำสิ่งที่เป็นของคู่กัน สิ่งที่เป็นอนุกรมกัน หรือ การจำแนกตำแหน่งของมิติต่าง ๆ ของสิ่งของและเป็นความจำที่สามารถระลึกหรือถ่ายทอดเรื่องนั้นออกมาได้

4) สมรรถภาพด้านความคล่องในการใช้คำต่าง ๆ (Word Fluency) หรือ W - Factor เป็นสมรรถภาพในด้านการใช้ถ้อยคำต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง เช่น สามารถสร้างคำจากอักษรที่กำหนดให้ การรู้จักหะในการพูด การรู้จักชื่อของสิ่งของต่าง ๆ

5) สมรรถภาพด้านความมีเหตุผล (Reasoning Factor) หรือ R - Factor เป็นสมรรถภาพในการจัดประเภทอุปมาอุปไมย และสรุปความได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

6) สมรรถภาพด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Factor) หรือ S-Factor เป็นสมรรถภาพในการมองเห็นความสัมพันธ์ด้านมิติต่าง ๆ ได้ เช่น ในด้านความกว้าง ความยาว และความลึก รวมถึงการค้นหาส่วนต่าง ๆ ที่ไม่ปรากฏให้เห็นด้วย ความสามารถด้านนี้จัดแบ่งเป็นสองชนิด คือ การรับรู้เกี่ยวกับรูปทรงเรขาคณิตที่ไม่มีการเคลื่อนที่ และการมองเห็นความสัมพันธ์ของรูปภาพ เมื่อมีการหมุนตำแหน่ง หรือหมุนภาพนั้นไปจากเดิม ซึ่งอาจจะต้องใช้องค์ประกอบในด้านจินตนาการร่วมด้วย

7) สมรรถภาพด้านการรับรู้ (Perceptual Factor) หรือ P - Factor เป็นสมรรถภาพในการที่จะรับรู้ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง สามารถมองเห็นรายละเอียดต่าง ๆ

2.8 สมรรถภาพของครูธุรกิจศึกษา

ความหมายของคำว่า "สมรรถภาพครู (Teacher Competencies)" ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย แต่ในพื้ที่นี้จะนำเสนอเฉพาะที่สำคัญ ๆ เท่านั้น

สมรรถภาพของครูธุรกิจศึกษา ในด้านของความเป็นครูที่ดีมีลักษณะครูที่ดี ในด้านการสอน ด้านวิชาการเหมือน ๆ กันกับครูผู้สอนวิชาอื่น ๆ แต่ควรจะเพิ่มความสามารถในการบริหาร และการจัดการในห้องปฏิบัติการ การดูแล บำรุงรักษาอุปกรณ์ และเครื่องมือการเรียนการสอนให้สามารถใช้งานได้คงทน ตลอดจนการมีทักษะในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ได้อย่างชำนาญ ดังนั้น ครูธุรกิจศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีความสามารถทั้งในด้านคุณลักษณะครูที่ดี มีความรู้ และทักษะในเนื้อหาวิชาที่จะสอนทันสมัยทันเหตุการณ์ มีความสามารถในด้านเทคนิควิธีสอน ด้านการผลิต-การใช้สื่อการสอน สอนลูกศิษย์ให้สามารถออกไปแข่งขัน กับตลาดแรงงานต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจ ดังผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูวิชาชีพ ที่สอดคล้องกับครูธุรกิจศึกษามีดังต่อไปนี้

สาโรช บัวศรี (2515:14) ได้ให้ความหมายของคำว่า "สมรรถภาพครู" ไว้ว่า "สมรรถภาพครู หมายถึง ความสามารถในการทำการสอนได้เป็นอย่างดี สามารถอบรม แนะนำการปกครองและทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ตลอดสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพอันดี ระหว่างโรงเรียนและชุมชน สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ มีน้ำใจที่จะมุ่งฝึกสอนอบรมศิษย์อย่างเต็มที่ มีน้ำใจที่จะบังคับและฝึกฝนตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ และมีน้ำใจที่จะวางตนให้สมเกียรติครู" ผู้ที่จะออกไปประกอบอาชีพครู จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ (Competency) ดังนี้

(1) มีความรู้ ความสามารถ ในวิชาสามัญทั่วไป (General Education) ซึ่งถือว่าเป็นวิชาพื้นฐานที่จะสร้างความเป็นมนุษย์ที่เหมาะสมกับสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่

(2) มีความรู้ ความสามารถในวิชาที่จะนำไปใช้สอน (Major and Minor Field of Studies) ได้แก่ วิชาที่เตรียมไว้สำหรับสอน อาจจะเป็นวิชาการหรือวิชาชีพก็ได้

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ (2532 : 54) ได้ศึกษาวิจัย เกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของครูมัธยมศึกษา จากผลการวิจัย พบว่า

(1) การปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาจะต้องปฏิบัติงาน 5 ด้าน คือ งานสอน งานกิจการนักเรียน งานแนะแนว งานธุรการ และงานพัฒนา

(2) ในการปฏิบัติงานแต่ละงานให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพนั้น ครูจำเป็นจะต้องมีสมรรถภาพ 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ต่องานและการทำงาน

(3) รายงานสมรรถภาพของครูที่พึงประสงค์มีทั้งสิ้น 122 รายการ แบ่งออกเป็นสมรรถภาพทั่วไป 73 รายการ และสมรรถภาพเฉพาะกลุ่มวิชา 49 รายการ

(4) ตัวแปรที่สัมพันธ์กับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของครูระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ ลักษณะของโรงเรียน ภูมิหลังของครู เจตคติที่มีต่อวิชาอาชีพครู ปริมาณและลักษณะงานของครู สภาพแวดล้อมของห้องเรียน และพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละระดับความสัมพันธ์ต่ำมาก

การพัฒนาสมรรถภาพครูมัธยมศึกษา จะต้องพัฒนาองค์ประกอบต่อไปนี้ควบคู่ไปด้วย

- 1) ความสามารถในการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน
- 2) การจัดกิจกรรมกลุ่ม
- 3) สภาพแวดล้อม

เมื่อต้นปี พ.ศ. 2536 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536 : 1-24) ได้สรุปรายงานผลโครงการวิจัย และพัฒนาการเรียนการสอนวิชาชีพ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า

1) ในส่วนของการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ มีทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีเจตคติ มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักคิด วิเคราะห์และมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญได้แก่

(1) สาขาวิชาอาชีพที่เปิดสอน จะต้องสอดคล้องกับแผนการผลิตของชุมชน

(2) ผู้บริหารจะต้องมีความสนใจ ต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ มองเห็นศักยภาพของชุมชน เป็นผู้บริหารงานอย่างมีเป้าหมายและเป็นนักพัฒนา

(3) ครูผู้สอนมีความเอาใจใส่ รู้จักพัฒนา เพิ่มพูนความรู้ อยู่ตลอดเวลาและมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มีขวัญและกำลังใจดี

(4) มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยเน้นทั้งความรู้ ทักษะและการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ฯลฯ

2) ในด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยโครงการมุ่งเน้นการพัฒนาคณะครูกลุ่มต่างๆ ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความคิด รู้จักวิเคราะห์ มีโลกทัศน์ที่กว้างขวาง ครอบคลุม และรู้จักเชื่อมโยงการจัดการเรียนการสอน ภายในโรงเรียนกับสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ผลการวิจัยสรุปว่าเกี่ยวกับตัวครูผู้สอน ถ้าครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแล้ว ก็จะทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ ทำให้ครูมีความเข้าใจ ในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในวิชาอาชีพ ครูจะมีเจตคติที่ดีต่อวิชาอาชีพและต่อนักเรียนที่เรียนวิชาอาชีพมากขึ้น ในด้านพฤติกรรม การสอนของครูนั้นก็เปลี่ยนไป มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพทั้งในด้านการกำหนดกิจกรรมการสอน วิธีสอน การทำสื่อการสอน

ต่าง ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการสอนและการตัดสินใจ มีการพานักเรียนไปหาความรู้ และฝึกงานตามสถานประกอบการ บทบาทในการสอนเปลี่ยนไปจากที่เคยเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ มาเป็นผู้จัดการและผู้ประสานงานให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยฝึกเด็กเป็นศูนย์กลาง

2.9 การสร้างมนุษยสัมพันธ์และแรงจูงใจ

คนเราจะอยู่ในสังคมอย่างโดดเดี่ยวโดยไม่มีความสัมพันธ์กับคนอื่นไม่ได้ จำเป็นต้องคบ สماعมีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนฝูงและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรักใคร่ นบถื้อ ยกย่องและศรัทธา มนุษยสัมพันธ์มีบทบาทสำคัญในการบริหารและการติดต่อประสานงานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานที่มีคนเป็นจำนวนมากจะต้องติดต่อประสานงานกัน จะใช้อำนาจในการบังคับให้ทำงานอย่างเดียวนั้นไม่ได้ จะต้องใช้หลักมนุษยสัมพันธ์เข้าช่วย เพื่อให้การทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่น และประสบความสำเร็จ

มนุษยสัมพันธ์ต้องอาศัยหลักการทางจิตวิทยาต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้เกิดความรู้สึก และทราบถึงธรรมชาติ จิตใจ ความต้องการของมนุษย์และนำความจริงต่าง ๆ ในองค์ประกอบของการสร้างมนุษยสัมพันธ์ เช่น ทำความเข้าใจในธรรมชาติและ ความแตกต่างของบุคคลอื่น รู้จักตนเองและการจูงใจผู้อื่นเพื่อให้เขาได้รับความพึงพอใจซึ่งจะทำให้ตนเองได้รับความพึงพอใจ เคารพยกย่องก็จะช่วยส่งเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ การใช้หลักการสร้างแรงจูงใจจึงมีความจำเป็นต่อการทำงาน หรือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

เพื่อเป็นการสร้างขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูธุรกิจศึกษา จึงได้นำหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ผู้บังคับบัญชาพึงมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา มากล่าวไว้ดังนี้

2.9.1 หลักในการใช้มนุษยสัมพันธ์

การทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมาย จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้อง วิธีที่จะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง

ตนเองกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรนั้น ประไพพรรณ เวชรักษ์ และระวีวรรณ โพธิ์วัง (ม.ป.บ.) ได้ระบุว่า ควรมีหลักในการปฏิบัติดังนี้

- 1) ศึกษาและทำให้ความรู้จักตนเอง เข้าใจตนเองให้ดีกว่าก่อน
- 2) รู้หลักการวิธีการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลในหน่วยงาน
- 3) ดำเนินถึงการมีประโยชน์ร่วมกัน
- 4) มีความเชื่อในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- 5) สร้างแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดขึ้น

2.9.2 มนุษยสัมพันธ์ในโรงเรียน

โรงเรียน เป็นองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่โดยตรงเกี่ยวข้องกับด้านการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน ในโรงเรียน และชุมชนมีบุคลากรในสังกัดเป็นจำนวนมากตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ นักเรียน นักการภารโรงและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะบุคลากรทุกคนมีความสำคัญต่อการพัฒนางานทุก ๆ ด้านของโรงเรียน การบริหารงานด้วยการสั่งการเพียงประการเดียวนั้น ไม่สามารถทำให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ การใช้ศาสตร์ทางด้านการมีมนุษยสัมพันธ์มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อโรงเรียน

การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จะสามารถเอาชนะใจผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ผู้ใต้บังคับบัญชาก็จะให้ความศรัทธา เชื่อถือ ยกย่องและจงรักภักดี ในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชา หากมีมนุษยสัมพันธ์ดี ก็จะได้รับความรักใคร่ ความเมตตาจากผู้บริหาร นอกจากนี้ยังได้รับความสนับถิ่ดเชื่อจากเพื่อนร่วมงาน และนักเรียนทุกคน

2.9.3 วิธีการสร้างแรงจูงใจ

กิติ ตยัคคานนท์ (2530) กล่าวว่า การที่จะสร้างแรงจูงใจเพื่อให้บุคคลมีความรู้สึกรักอยากทำงานตอบสนองความต้องการนั้น ควรคำนึงถึงวิธีการดังต่อไปนี้

- 1) การชมเชย หากผู้บังคับบัญชารู้จักชมเชยยกย่องผู้ปฏิบัติงาน ในโอกาสที่เหมาะสมจะเป็นการเพิ่มกำลังใจในการทำงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน
- 2) การยกย่อง ให้เกียรติ ให้การยอมรับจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความภูมิใจที่ได้รับการยกย่อง และเป็นที่ยอมรับของสังคม และจาก ผู้บังคับบัญชา
- 3) การให้ความเป็นมิตร ผู้ใต้บังคับบัญชาจะรู้สึกอบอุ่น เมื่อ ผู้บังคับบัญชาให้ความเป็นมิตรอย่างจริงใจ
- 4) การให้ความเป็นธรรม ผู้บังคับบัญชาต้องให้ความเป็นธรรม อย่างเสมอหน้าแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนโดยเสมอภาค ไม่มีการเลือกที่รักมักที่ชัง
- 5) การให้ร่วมคิด การที่ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้ร่วมคิดกับผู้บังคับบัญชาและร่วมงานในโอกาสอันควร เช่น ร่วมในการ กำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนงานแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามี ความรู้สึกภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของด้วย
- 6) การร่วมทำงาน การที่ผู้บังคับบัญชาลงมือร่วมทำงานกับผู้ ใต้บังคับบัญชาในบางโอกาสจะสร้างความพอใจให้แก่ผู้ร่วมงาน เนื่องจากเขา มีความรู้สึก ว่า ผู้บังคับบัญชาได้ให้ความเป็นกันเองและยอมเห็นดเห็นอยู่ร่วมกับ เขาด้วย
- 7) การจัดงานให้เหมาะสมกับคนทั้งชนิด และปริมาณของงาน หากผู้ปฏิบัติได้ทำงานที่ตนถนัด มีปริมาณของงานเหมาะสมกับความสามารถของ เขา จะทำให้ผู้ปฏิบัติทำงานด้วยความสนุก เต็มใจ ไม่เบื่อหน่าย
- 8) ช่วยเหลือเมื่อติดขัด หรือมีปัญหา เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่ง ปฏิบัติงานเกิดปัญหา หรือขัดข้องในการปฏิบัติงาน ถ้าหากผู้บังคับบัญชา เข้า ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาหรือข้อขัดข้องต่าง ๆ เหล่านั้น ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้คำแนะนำ ร่วมคิดหาวิธีแก้ปัญหา ลงมือร่วมแก้ไขหรือข้อขัดข้องกับผู้ปฏิบัติด้วย เหล่านี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกว่าผู้บังคับบัญชาไม่ทอดทิ้ง

9) ให้ได้ทราบผลงานผู้ปฏิบัติงานจะมีความพอใจเป็นอย่างมาก
ถ้าได้ทราบผลของการปฏิบัติงานของตนเป็นระยะ ๆ ก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความ
ภูมิใจในผลสำเร็จของการปฏิบัติงานของเขา และถ้าเขาพบข้อบกพร่อง เขา
จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์

10) ให้มีการแข่งขัน ผู้บังคับบัญชาที่ฉลาด จะพยายามยั่วให้
มีการแข่งขันในการทำงานระหว่างบุคคล หรือระหว่างกลุ่มบุคคล จะมีผลให้ผู้
ปฏิบัติงานหมั่นทำงานให้ได้ดียิ่งขึ้น ๆ เพื่อจะเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่ง

11) พยายามใช้อิทธิพลของกลุ่มใหญ่ดึงกลุ่มเล็ก โดยใช้วิธีการ
กระตุ้นให้กลุ่มบุคคลส่วนใหญ่กระทำตัวให้เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานที่ดี อัน
จะเป็นอิทธิพลที่จะดึงดูดคนส่วนน้อยที่เหลือให้กระทำตัวให้เป็นตัวอย่างในการ
ปฏิบัติงานที่ดีตามไปด้วย

12) การมีวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยในการทำงาน ก็เป็นปัจจัยที่
สำคัญมาก และอีกประการหนึ่ง ที่กระตุ้นให้คนอยากทำงาน เมื่อมีความสะดวก
ในการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ก็จะสามารถทำได้รวดเร็ว

13) การสร้างบรรยากาศในการทำงาน เป็นหน้าที่ที่สำคัญอีก
ประการหนึ่งของผู้นำ ถ้าหากบรรยากาศในการทำงานดี ทั้งทางกายและทาง
จิตใจ เช่น ห้องทำงานสะอาดโปร่งไม่อับหรือทึบ โต๊ะเก้าอี้ทำงานไม่สบาย
ผู้ร่วมงานทุกคน ตั้งแต่ผู้บังคับบัญช้าย่อมแย้มแจ่มใส ไม่มีการซุบซิบนินทาใส่ร้าย
บรรยากาศนี้จะทำให้ทุกคนอยากทำงาน

14) การให้รางวัลในโอกาสอันควร อาทิ การให้การยกย่อง
สรรเสริญชมเชย เลื่อนยศ เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง การให้สิ่งตอบแทนทางวัตถุ
เช่น เงินเดือน ให้ของรางวัล โล่ หรือหนังสือประกาศเกียรติคุณ เป็น
ปัจจัยยั่วหรือกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความกระตือรือร้นอยากทำงาน

15) การทดสอบ ถ้ามีการทดสอบการทำงานของผู้ปฏิบัติงานเป็น
ระยะอยู่เสมอ จะทำให้การปฏิบัติงานรู้ข้อดีและข้อผิดพลาดในการทำงานของตน

จะทำให้เขาได้มีโอกาสปรับปรุง แก้ไขข้อผิดพลาดให้ดีขึ้น และภูมิใจในความสำเร็จของงาน

2.9.4 แรงจูงใจในการเรียนรู้

สุรางค์ โค้วตระกูล (2533) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นอกจากจะขึ้นกับความสามารถแล้วยังขึ้นกับแรงจูงใจ นักเรียนที่มีความสามารถสูง แต่ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ก็จะมีผลสัมฤทธิ์การเรียนต่ำ ทฤษฎีของแรงจูงใจคงจะช่วยให้ผู้อ่านมีความเข้าใจถึงการอธิบายสาเหตุของพฤติกรรม ปัญหาก็คือว่า ทำอย่างไรจึงจะช่วยนักเรียนให้มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ ในห้องเรียนห้องหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยนักเรียนที่มีแรงจูงใจต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้แต่ละวิชา นักเรียนที่ประสบความสำเร็จและสอบได้คะแนนดี มักจะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ แต่นักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ เช่น สอบได้คะแนนต่ำ หรือสอบตกมักจะขาดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ มีอัตมโนทัศน์ต่ำ นักเรียนประเภทนี้ต้องการความช่วยเหลือ ดังนั้นการส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้แต่เดิมมักจะเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของครูแต่ผู้เดียว ที่จริงแล้ว การส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนเป็นหน้าที่ของนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนด้วย ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่ครูจะต้องหาวิธีการที่จะช่วยนักเรียนและผู้ปกครอง ให้ทำงานร่วมกับครู เพื่อวัตถุประสงค์ คือ การส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ผลในการเรียน

ส่วนบทบาทของครู เกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนนั้น สุรางค์ โค้วตระกูล (2533) กล่าวไว้ว่า บทบาทของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมและแรงจูงใจของนักเรียนแบ่งออกได้เป็น 3 อย่าง คือ

- 1) การปรับปรุงวิธีการสอนของครูโดยตรง
- 2) ทำงานร่วมกับนักเรียนเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้

3) ทำงานร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้

2.10 การวัดและประเมินผลวิชาชีพครู

การวัดผล เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษา ไม่ว่าจะจัดการศึกษาในระดับใดก็ตาม การวัดผลการศึกษาช่วยชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องหรือปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องพัฒนา การเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพ การวัดผลการศึกษานั้น จะช่วยให้ผู้สอนทราบว่า การจัดการเรียนการสอนของตนบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ โดยดูได้จากผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ขณะเดียวกันผู้สอนไม่ควรละเลยที่จะประเมินกระบวนการสอนของตนด้วย ในการวัดผลการศึกษาที่ดี จะต้องประเมินผู้สอน และผู้เรียนประกอบกัน ผลที่ได้จะเป็นตัวบ่งชี้ในการแก้ปัญหานั้น ๆ อย่างตรงเป้าหมาย

2.10.1 หลักการวัดผลการศึกษา

การวัดผลการศึกษา จำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์และองค์ประกอบสำคัญ ที่ถือว่าเป็นหลักของการวัดผลการศึกษา ไพศาล หวังพานิช (2526) ได้เสนอหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1) วัดให้ตรงกับจุดประสงค์
- 2) ใช้เครื่องมือที่ดี
- 3) มีความยุติธรรม
- 4) แปรผลได้ถูกต้อง
- 5) ใช้ผลการวัดได้คุ้มค่า

ขั้นตอนในการวัดผลการศึกษา ไพศาล หวังพานิช (2526) : 24-26) ได้แบ่งขั้นตอนไว้ดังนี้

- 1) ขั้ววางแผน ประกอบด้วย การกำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดสิ่งที่จะวัด กำหนดเครื่องมือ

2) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ประกอบด้วยเขียนข้อคำถาม พิจารณาคัดเลือกข้อคำถาม พิจารณาข้อคำถามทั้งหมดที่เลือกใช้ พิมพ์ ทำเฉลย จัดเตรียมเครื่องมือที่จะใช้ โดยการนับจำนวนให้พอกับการนำไปใช้

3) ขั้นใช้เครื่องมือ

4) ขั้นตรวจและใช้ผลการวัด

5) ขั้นตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

สำหรับหน้าที่การวัดผลการศึกษา โกวิท ประวาลพุกษ์ และ สมศักดิ์ สิ้นธุระเวช (2527 : 22) ชี้ให้เห็นว่า การวัดผลการศึกษา มีจุดประสงค์ที่จะนำไปใช้ คือ เพื่อจัดตำแหน่ง เพื่อเปรียบเทียบ เพื่อการวินิจฉัย เพื่อการพยากรณ์ และเพื่อการประเมินผล

นอกจากนี้ โกวิท ประวาลพุกษ์ และสมศักดิ์ สิ้นธุระเวช (2527 : 26-28) ได้แบ่งประเภทการประเมินผลออกเป็น การประเมินผลก่อนเรียน การประเมินผลระหว่างเรียน และการประเมินผลรวม

ในการวัดการศึกษา การวัดผลการศึกษาต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นไปตามที่กำหนดไว้ สำหรับพฤติกรรมการเรียนรู้ ซึ่งใช้เป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษา ไพศาล หวังพานิช (2526 : 30-32) ได้แบ่งการวัดไว้ 3 ด้าน คือ

1) ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain)

2) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain)

3) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)

การวัดผลการศึกษาวิชาธุรกิจศึกษา มีวิธีการวัดผลเหมือนกับการวัดและประเมินผลวิชาสามัญทั่ว ๆ ไป แต่สำหรับการวัดด้านการปฏิบัติ นั้น สุทธิ ประจักษ์ศักดิ์ (2524 : 159) ได้แบ่งการวัดออกเป็น ดังนี้

1) การวัดวิธีการ ขบวนการ และแนวทางปฏิบัติ

2) การวัด หรือประเมินผลขั้นสุดท้าย

3) การวัดเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงาน เช่น ความอดทน ระเบียบการทำงานเสร็จภายในเวลาและอื่น ๆ ซึ่ง ปรีชา ชาทิมาลากร (ม.บ.ป. : 55-56) ได้เสนอแนวทางการวัดผลในวิชาช่าง ดังนี้

(1) วิเคราะห์หาตัวชี้ (Indicators) เพื่อให้ทราบว่าจะต้องวัดผลทางด้านใดบ้าง โดยการนำจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ในหลักสูตรมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ตัวชี้ที่ถูกต้อง

(2) วิเคราะห์ตัวชี้แต่ละตัว ออกเป็นข้อย่อย เพื่อสะดวกในการวัดผลแต่ละข้อ

(3) กำหนดแนวทางในการวัดผลในแต่ละตัวชี้ หรือแต่ละข้อย่อย

ทักษะขั้นพื้นฐานในงานอาชีพ มีแนวทางในการวัดผล ดังนี้

1) วัดผลคุณภาพของงาน (Project) ที่มอบหมายให้นักเรียนทำ โดยควรวัดตลอดขั้นตอนของการทำงานชิ้นนั้น ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นสำเร็จ

2) วัดโดยการสอบภาคปฏิบัติ ซึ่งควรจะมีให้มีการสอบหลาย ๆ ครั้ง เพื่อความเที่ยงตรงแน่นอนในการวัดผล

3) การวางแผนในการทำงาน มีแนวทางในการวัดผล คือ

ก. สร้างตารางวัดผลและให้คะแนน โดยการสังเกตของครู

ข. วัดจากโครงการหรือแผนการทำงานของนักเรียน

4) ความรู้เทคนิคและความรู้สัมพันธ์มีแนววัดผลดังนี้

ก. สอบสัมภาษณ์

ข. การเข้าเรียน

ค. การสอบย่อยตลอดภาคเรียน

ง. สอบปลายภาค

(4) นิสัยในการทำงาน วัดผลโดยการสร้างตาราง

วัดผล ให้คะแนนจากการสังเกตของครู

(5) เจตคติที่ดีต่อการทำงานมีแนวทางในการวัดผล

ดังนี้

1) สร้างตารางวัดผล โดยการให้คะแนนจาก
การสังเกตของครู

2) ให้คะแนนจากการค้นคว้า และรายงาน
เกี่ยวกับงานที่ทำ

4) การกำหนดค่าคะแนนในแต่ละตัวชี้ซึ่งเน้นแนวทาง ใน

การกำหนดคะแนน ดังนี้

ทักษะขั้นพื้นฐานในการทำงาน	20	คะแนน
การวางแผนในการทำงาน	20	คะแนน
ความรู้เทคนิคและความรู้สัมพันธ์	30	คะแนน
นิสัยในการทำงาน	20	คะแนน
เจตคติที่ดีต่องานอาชีพ	10	คะแนน
รวม	100	คะแนน

อย่างไรก็ตาม ในแต่ละประเด็นย่อยของแต่ละตัวชี้จะกำหนดค่าคะแนน
เท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสำคัญของแต่ละหัวข้อย่อยและย่อมขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของ
ผู้สอนเป็นสำคัญ

อนึ่ง สำหรับการวัดผล และประเมินผลของการเรียนวิชาธุรกิจศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรดำเนินการไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
และ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533)
นอกจากนี้สิ่งสำคัญในการวัดผู้วัดจะต้องวัดให้ครอบคลุม ทุกพฤติกรรมการเรียนรู้
และเครื่องมือที่ใช้ จะต้องมีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นเป็นสำคัญ

2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาการปฏิบัติงานและปัญหา ของครูธุรกิจศึกษา โดยตรง ยังไม่ปรากฏ แต่มีงานวิจัยหลายชิ้นที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาการปฏิบัติงาน ปัญหาความต้องการ การพัฒนาสมรรถภาพด้านการเรียนการสอน ของครู ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ดังนี้

บุญทัน เพ่าเจริญ (2521 : 91-97) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "ปัญหา และความต้องการของครู องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย และ จังหวัดพะเยาที่สัมพันธ์กับการปรับปรุงหลักสูตรและการให้บริการของวิทยาลัยครู เชียงรายแก่ครูประจำการ" จากกลุ่มตัวอย่าง รวม 579 คน ผลการวิจัย พบว่า ครูมีปัญหาด้านอุปกรณ์การสอน ขาดการนิเทศ ต้องการคู่มือครู การจัดอบรมสัมมนาอบรมการ ทำอุปกรณ์การสอน วิธีการสอน ครูที่มีอายุราชการน้อย มีความต้องการทางวิชาการ มากกว่าครูที่มีอายุราชการมากอย่างนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05 ครูที่มีอายุราชการต่างกันมีปัญหาด้านการสอนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญเหลือ กองทอง (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความต้องการ ได้รับการพัฒนาสมรรถภาพ ในการทำงานของบุคลากรในวิทยาลัย สังกัดกรม อาชีวศึกษา ในเขตการศึกษา 9,10 และ 11 ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหาร ครูสายปฏิบัติการสอน และครูสายบริการต่างก็ต้องการได้รับความรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพในงานที่ต้องรับผิดชอบทุกด้าน และต้องการให้มีการพัฒนาความรู้ของทุกฝ่ายโดยเร็ว วิธีการพัฒนาที่พึงประสงค์ ได้แก่ การศึกษาต่อในสถาบัน อุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ การดูงานในสถานประกอบการ การ สัมมนาทางวิชาการ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เป็นครั้งคราว การประชุม เชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรมระยะสั้น

ประยงค์ หัตถพรหม (2533) ได้ศึกษา ความต้องการพัฒนาวิชาชีพ ของครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 363 คน ในเขตอำเภอเมืองและนอกเขตอำเภอเมือง ผลการวิจัยพบว่า ครูพลศึกษา มีความต้องการพัฒนาวิชาชีพ อยู่ในระดับ "มาก" ทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการสอน ด้านการใช้สถานที่ ด้านอุปกรณ์ และโสตทัศนูปกรณ์ ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและบริการ ด้านทักษะและความสามารถทางกีฬา ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ จากการเปรียบเทียบ ระหว่างความต้องการพัฒนาวิชาชีพ ของครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมืองกับนอกเขตอำเภอเมือง พบว่า มีความต้องการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

เทอร์รี่ และคนอื่น ๆ (สุรศักดิ์ หลาบมาลา และคนอื่น ๆ 2523 : อ้างอิงมาจาก Terry และคณะ 1972) ได้ศึกษาสมรรถภาพของครูอาชีวศึกษา โดยจำแนกประเภท และลำดับความสำคัญตามสมรรถภาพการสอนดังนี้

1) การบริหารด้านการสอน

- (1) จัดและควบคุมประสบการณ์ในห้องปฏิบัติการของนักเรียน
- (2) สร้างเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้
- (3) สามารถจดจำ แปลความหมายพฤติกรรม หรือการกระทำของนักเรียน และนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้
- (4) สามารถเสนอแนะนโยบายหรือหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติได้
- (5) สามารถจัดการสอนแบบรายบุคคลได้

2) การวางแผนการสอน

- (1) สามารถกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ในโรงเรียนได้
- (2) สามารถเลือกวิชาสอนและเทคนิคในการสอนที่เหมาะสม
- (3) สามารถเลือกและพัฒนาเนื้อหาการสอนสำหรับแต่ละรายวิชาได้
- (4) สามารถสร้างจุดมุ่งหมายของบทเรียน หน่วย หรือรายวิชาได้

- (5) สามารถกำหนดเลือกอุปกรณ์และสื่อการสอนได้
 - (6) สามารถเลือกและพัฒนาการสอนของแต่ละบทเรียนได้
 - (7) สามารถเขียนแผนการสอนได้
 - (8) สามารถกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้นอกโรงเรียนได้
- 3) การประเมินผลการสอน
- (1) สามารถประเมินผลวิธีการสอน และกลวิธีการสอนของตนได้
 - (2) สามารถสร้างหลักเกณฑ์และวิธีการ เพื่อใช้ในการพิจารณาผล
การเรียนในห้องปฏิบัติการและในชั้นเรียนได้

พรทิพย์ รัตนวิศาลนนท์ (2527 : 65-75) ได้ทำการศึกษา เรื่อง
ทัศนคติของผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพครูช่างอุตสาหกรรม
ระดับปริญญาที่พึงประสงค์ ผลการวิจัยปรากฏว่าสมรรถภาพที่ครูช่างอุตสาหกรรม
ระดับปริญญาตรีควรมีมากที่สุด คือ

1) ด้านวิชาชีพ ได้แก่

- (1) ความชำนาญในด้านเทคนิค หรือวิชาชีพ เฉพาะสาขา
ของคนที่ปฏิบัติงาน
- (2) มีทักษะในการใช้เครื่องมือและวัสดุฝึก
- (3) สามารถประยุกต์ความรู้ จากทฤษฎีและหลักวิชาชีพไปใช้
ประโยชน์ได้
- (4) มีความรู้ในวงการวิชาชีพ

2) ด้านการสอน ได้แก่

- (1) ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้
- (2) นำทฤษฎีการเรียนรู้ไปใช้ในการเรียนการสอน
- (3) สรุปเนื้อหาในการสอนให้เข้าใจได้ง่าย
- (4) สำธิตงานช่างได้อย่างถูกต้อง
- (5) มีความรู้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูช่างอุตสาหกรรม

3) ด้านมนุษยสัมพันธ์และสังคม

- (1) มีความเสียสละต่อส่วนรวม
- (2) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น
- (3) ทำหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายอย่างได้ผล
- (4) ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้

4) ด้านการแนะแนวและปกครองชั้นเรียน ได้แก่

- (1) มีความสามารถในการตัดสินใจได้
- (2) ใช้เหตุผลในการปกครองชั้นเรียน
- (3) กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักช่วยตนเอง
- (4) แก้ปัญหาได้อย่างตรงเป้าหมาย
- (5) เข้าใจในพฤติกรรมของผู้เรียนและเข้ากับนักศึกษาได้

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2532 : 54-55) จากการประเมิน และ ตรวจสอบครูมัธยมศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม และสังเกตพฤติกรรมครูมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษายังมีความจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านความรู้ ครูมัศึกษามีความรู้ดีในเนื้อหาวิชา แต่ขาดความรู้ทั่วไป ซึ่งเกี่ยวกับการศึกษา เช่น การจัดระบบการศึกษา หลักสูตร โครงสร้าง การจัดการ การวางแผน แหล่งข้อมูลการศึกษา ความสัมพันธ์กับชุมชน ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และชีวิตกับสังคม เป็นต้น

2) ด้านทักษะการปฏิบัติงาน ในเรื่องความสามารถ ในการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ต่อการเรียนการสอน การวิเคราะห์ปัญหา การใช้ระบบข้อมูล การวัดผลและการประเมินโครงการ การวางแผน การเลือกกิจกรรม การนำเสนอข้อมูล ฯลฯ

3) ด้านเจตคติ เรื่องตระหนักในความสำคัญ และความเหมาะสมของหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันที่มีต่อผู้เรียนและสภาพสังคม

4) ด้านพฤติกรรมการสอนของครู ต้องได้รับการพัฒนาสมรรถภาพ
ด้านต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้

- (1) การนำเข้าสู่บทเรียน
- (2) การควบคุมชั้นเรียนและการจัดการ
- (3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน
- (4) การสื่อสารและเสริมแรง
- (5) การใช้สื่อการสอน
- (6) การวัดและประเมินผล

สุวิทย์ ชี้อย่าง (2527 : 112-114) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพ
ปัญหาการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช
2521 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง พบว่า สภาพการเรียน
การสอนวิชาอาชีพ ปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย คือ นักเรียนใช้วัสดุอุปกรณ์ และ
เครื่องมือต่าง ๆ การสอนโดยการบรรยาย ในด้านสื่อการเรียนการสอน ครูมี
ความเห็นว่ สื่อการเรียนการสอนวิชาชีฟส่วนใหญ่มีความพอใจในระดับ น้อย
ด้านสถานที่ใช้สอน และฝึกงาน และการให้นักเรียนไปฝึกปฏิบัติงานในสถานที่
ต่าง ๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับไม่มี

ปราณี ทองคำพจน์ (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง สภาพ
และปัญหาการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ใน
เขตพื้นที่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาชนบท ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ในเขตพื้นที่เป้าหมาย เพื่อการพัฒนาชนบท จัดแผนการเรียนด้าน
วิชาการ และมีแผนการเรียนวิชาอาชีพร่วมด้วยเป็นส่วนใหญ่ และการจัดแผน
การเรียนอาศัยขีดจำกัด ของทรัพยากรที่โรงเรียนมีอยู่ ส่วนการให้นักเรียนมี
ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ นั้น โรงเรียนใช้วิธีเสนอในรูปแบบ
โดยการจัดป้ายนิเทศวิชาอาชีพ ที่โรงเรียนจัดในแผนการเรียนมากที่สุด
ได้แก่ เกษตรกรรม รองลงมา คือ ดนตรีม อดสาหกรรมศึกษา สำหรับวิธี

สอนโรงเรียนใช้วิธีสอนภายในโรงเรียนเอง และยังไม่ได้จัดนักเรียนไปฝึกงานนอกโรงเรียน สำหรับปัญหาการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพที่พบมากที่สุด ได้แก่ ด้านความพร้อมของโรงเรียนและด้านสถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน

รจนา เกรียงไกร (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนวิชาเลือกและวิชาอาชีพไม่เพียงพอและขาดแคลนในด้านงบประมาณในการจัดอบรม และไม่สามารถเสาะหาความรู้ยังสถานศึกษาอื่น ๆ ได้ ครูจึงยึดการสอนในแบบเดิมที่ตนเคยปฏิบัติมา ครูมีชั่วโมงสอนประจำค่อนข้างมาก การสอนซ่อมเสริมปฏิบัติได้ไม่เต็มที่ นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ไม่สนใจเรียนซ่อมเสริมในวิชาที่ตนไม่ผ่าน การจัดแผนการเรียนทำได้ไม่กว้างขวางเท่าที่ควร ไม่สามารถที่จะสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้ทั่วถึง หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ ขาดแคลนคู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือการสอน คู่มือการประเมินผลและแผนการสอนทุกหมวดวิชา ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลตามหลักสูตร อาคารเรียนขาดแคลน อันสืบเนื่องมาจากการเปิดแผนการเรียนวิชาอาชีพ และพื้นฐานวิชาอาชีพแขนงต่าง ๆ จึงทำให้ขาดแคลนอาคาร ประกอบการต่าง ๆ เช่น อาคารคหกรรม โรงฝึกงาน ห้องปฏิบัติการ เป็นต้น ครูส่วนมากละเลยต่อการดูแลอาคารสถานที่ เพราะคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง ควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายอาคารสถานที่ สถานประกอบการไม่ไว้วางใจในความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของนักเรียน และสถานประกอบการอยู่ไกลไม่สะดวกในการเดินทาง การควบคุมดูแลของครูทำได้ลำบาก และยุ่งยาก

นิรมล ธรรมอำนาจสุข (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษา การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ตามหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ จังหวัดเพชรบุรี

ผลการวิจัย พบว่าการดำเนินการเปิดสอนวิชาชีพ โรงเรียนพิจารณาจากความพร้อมของบุคลากรและความสนใจของนักเรียน และมีนโยบายสนับสนุนการเปิดสอนหมวดเกษตรกรรม คหกรรม ชุรกิจและช่างอุตสาหกรรม เกณฑ์ในการเปิดสอน พิจารณาจากความพร้อมของบุคลากรและความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ในการสอน

• ด้านปัญหา พบว่าการเปิดสอนวิชาอาชีพไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่นบุคลากรด้านการแนะแนวบางส่วน ขาดความรู้ความเข้าใจในการแนะแนว ความรู้พื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอและสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงานคับแคบ

เชิดชัย เขียวสุทธิ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การจัดการสอนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตพื้นที่การพัฒนาฝั่งทะเลตะวันออก ผลการวิจัย พบว่าสภาพการเตรียมการจัดการสอนของโรงเรียนส่วนใหญ่ จะจัดแผนการเรียนโดยพิจารณาจากความพร้อมของโรงเรียน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรเป็นหลัก การจัดครูเข้าสอน จะจัดตามวุฒิวิชา เอก-โท การจัดเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตร มีการจัดหาคู่มือครู คู่มือการใช้หลักสูตรและแผนการสอนให้ครู การจัดเตรียมสื่อการสอน มีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรม ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ในการผลิตสื่อ การจัดเตรียมสถานที่สอนและฝึกงาน มีการเตรียมความพร้อมของวัสดุ-อุปกรณ์ เตรียมสถานที่สอนและโรงฝึกงาน การจัดเตรียมบริการแนะแนว มีการจัดบุคลากร ผู้รับผิดชอบงานแนะแนว โดยตรงการจัดเตรียมการวัดและประเมินผล มีการจัดงบประมาณสิ่งอำนวยความสะดวก และบุคลากรผู้รับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรง ส่วนปัญหา ด้านการเตรียมการส่วนใหญ่พบว่า ครูผู้สอนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพมีไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านวิชาอาชีพในท้องถิ่น โรงเรียนไม่สามารถจัดนักเรียนเข้าเรียน ตามแผนการเรียนได้ตรงกับความต้องการ ขาดเอกสารประกอบหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ และ

อาคารสถานที่ โรงฝึกงาน ห้องปฏิบัติการมีไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ความเข้าใจ เรื่องการนิเทศ การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน

จิรศักดิ์ สันชาติเจตน์ (2536) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความต้องการเพิ่มพูนความรู้ด้านการเรียนการสอน ของครูอุตสาหกรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9 พบว่าครูอุตสาหกรรมศึกษามีความต้องการเพิ่มพูนด้านความรู้และทักษะทางช่าง ในระดับมากที่สุด และรองลงมาตามลำดับ คือ ความรู้ด้านเทคนิควิธีการสอน ด้านการจัดและบริหารโรงฝึกงาน ด้านการวัดและประเมินผล และอันดับสุดท้ายคือด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน

สุคนธ์ สิ้นทรัพย์ (2537 : 130-134) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความต้องการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ด้านการจัดการเรียนการสอน ของครูอุตสาหกรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ผลการวิจัย พบว่า ครูอุตสาหกรรมศึกษา มีความต้องการเพิ่มพูนความรู้ ในหัวข้อเรื่อง การสร้างความภูมิใจให้ผู้อื่นเมื่อผลงานสำเร็จเป็นอันดับแรกมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพเจตคติของครูอุตสาหกรรมศึกษา ในการเอาใจใส่ ตั้งใจทำงาน ความมีมนุษยสัมพันธ์ดี ชื่นชมในความสำเร็จของนักเรียนและผู้ร่วมงาน อันเป็นลักษณะของความเป็นครูที่ดี

คำนึ่ง นกแก้ว (2524 : 81-83) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ความพึงพอใจในการทำงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 3 พบว่าองค์ประกอบที่ทำให้ครูอาจารย์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา รู้สึกพึงพอใจในการทำงานมาก ได้แก่ การได้รับการยอมรับนับถือ ความสำเร็จในงาน ความรับผิดชอบและลักษณะงาน

งานวิจัยต่างประเทศ

Warren (1974 : 3562-A) ได้ทำการวิจัย เรื่องแนวปฏิบัติในการส่งเสริม ครูประจำการ พบว่า

- 1) ควรปรับปรุงโครงการฝึกอบรม ให้เหมาะสมกับความต้องการของครูแต่ละคน
- 2) ควรประเมินผลความต้องการและความสนใจของครู แต่ละคน เพื่อนำไปพิจารณาสำหรับการจัดฝึกอบรมต่อไป
- 3) ควรให้ครูมีส่วนร่วมและวางแผน พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการจัดส่งเสริมครูประจำการด้วย
- 4) ควรกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะในการจัดโครงการแต่ละครั้ง
- 5) ควรจัดส่งเสริมครูประจำการพิเศษ นอกเหนือ จากวันเปิดเรียนปกติ
- 6) ควรใช้แบบบันทึกภาพในการฝึกแบบจุลภาคด้วย
- 7) ควรมีการวัด และประเมินผลให้สอดคล้อง กับจุดมุ่งหมายที่กำหนด
- 8) ควรจัดวางโครงการฝึกอบรม ให้เหมาะสมกับความต้องการที่จะนำไปใช้จริง

Thomas และ Penny (1975 : 653-661) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู โดยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่สำคัญของ ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญและนักเรียน ซึ่งสรุปได้ดังนี้ ครูที่มีประสิทธิภาพจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญเรียงลำดับได้ดังนี้ มีทักษะในการสื่อความหมาย อธิบายเรื่องยากให้เข้าใจง่าย มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความรู้ทางวิชาการดีใฝ่ใจทางวิชาการ ยุติธรรมในการวัดและประเมินผล ยึดหยุ่นในการสอน ส่งเสริมให้เด็กคิดได้ด้วยตนเอง มีบุคลิกลักษณะดี พุดดี เอาใจใส่ดีในการสอน โดยคำนึงถึงคุณค่าในความเป็นมนุษย์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน เป็นนัก

วิเคราะห์ที่ดี ควบคุมตัวเองได้ ให้ความกระจ่าง และความร่วมมือในการอภิปรายของนักเรียน มีความสนใจกว้างขวางรอบรู้ มอบหมายงานให้กะทัดรัดชัดเจน ใช้การประเมินผลปรับปรุงให้เด็กมีความก้าวหน้า กระตุ้นให้เด็กสนใจในการเรียน และชื่นชมความสำเร็จของเด็ก เปิดกว้างในการสื่อความหมาย มีอารมณ์ขัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง จัดบรรยากาศการเรียน อย่างเป็นกันเอง ส่งเสริมให้เด็กทำงานของเขาอย่างดีที่สุด เชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ และยอมรับ ผิด-ถูก ชั่ว-ดี ปกครองตนเองได้ ตรวจตราการเรียนของเด็กเสมอ สนใจในการสอนและสอนสนุก แนะนำแนวทางการคิด การค้นคว้า การเปรียบเทียบช่วยเหลือแนะนำมากกว่าแนะนำ รู้จักใช้ถ้อยคำในการวิจารณ์ รู้จักเนื้อหาหลักสูตรวิชาครู สุขภาพดี มีเกียรติเชื่อถือได้ ช่วย วางแผนการเรียนของเด็ก เป็นครูชั้นอาชีพ เชื่อและยอมรับความแตกต่างของเด็ก ส่วนความเห็นของนักเรียนนั้น มุ่งหวังให้ครูมีความรู้แปลก ๆ ใหม่ ๆ มาสอน เป็นนักพูดที่ดี ยุติธรรมในการประเมินผล สิ่งงานชัดเจน ใฝ่ใจในวิชาการ บอกจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนชัดเจน เตรียมการสอนมาดีสอนอย่างมีชีวิตชีวาช่วยเหลือนักเรียนทั้งใน และนอกห้องเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสคิดด้วยตนเอง สำหรับผู้บริหารให้ความสำคัญในการกระตุ้น ให้เด็กทำงานด้วยตนเองให้มากที่สุด สามารถอธิบายเรื่องยาก ให้เป็นเรื่องง่าย ส่งเสริมให้เด็กคิดด้วยตนเอง และส่งเสริมความก้าวหน้าของเด็กโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับ

Batista (1976 : 257-271) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดี ของอาจารย์ โดยศึกษาพฤติกรรมของอาจารย์ที่ดีจากความคิดเห็นของเพื่อนอาจารย์พบว่า พฤติกรรมที่ดีของอาจารย์ ประกอบด้วย ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ทันสมัย งานวิจัยบทความและสิ่งตีพิมพ์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเหมาะสมกับเนื้อหาและนักเรียน ตลอดจนรู้จักประยุกต์ใช้ มีความรู้ในวิธีการประเมินจุดมุ่งหมายของวิชาที่สอนอย่างเหมาะสม มีคุณธรรมตามวิชาชีพ ให้บริการกับสถาบันชุมชน และมีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนอาจารย์ นักเรียน นักศึกษาและสถาบัน

Hill (1980 : 3984-A) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความต้องการในการฝึกอบรมของครูช่างและพาณิชยกรรม ในมลรัฐยูทาห์ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมของครูช่างและพาณิชยกรรม ในมลรัฐยูทาห์ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูช่างและครูพาณิชยกรรมและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 151 คน ผลการวิจัย พบว่า สมรรถภาพที่ต้องการฝึกอบรม มีดังนี้

- 1) การติดตามเทคนิคใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลง
- 2) วิธีการจูงใจนักเรียน
- 3) การลงมือปฏิบัติกับเครื่องมือใหม่ ๆ
- 4) การพัฒนาวิธีการเรียนรู้
- 5) ยุทธศาสตร์การสอนรายบุคคล
- 6) การนำหลักสูตรอาชีพไปเผยแพร่กับวงการต่าง ๆ
- 7) การปรับปรุงหลักสูตร และวิธีการสอน ให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน
- (8) การประเมินผลการสอน
- (9) การประเมินผลหลักสูตร
- (10) วิธีการสอนสนองความต้องการของนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ

Muncrief (1973 : 2475-A) ได้ทำการวิจัย เรื่องการปรับปรุงงานของครูอาชีพศึกษา ณ มหาวิทยาลัยโอไฮโอ สเตท เกี่ยวกับความต้องการทางอาชีพ ความพึงพอใจในงานและความสำเร็จในการทำงาน พบว่า ตัวแปรด้านประสิทธิภาพการสอนเพียงตัวแปรเดียวมีผลต่อความพึงพอใจในงานและการปรับปรุงงาน

และในปี ค.ศ. 1984 Kerr (1984 : 2329-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาความสามารถในวิชาชีพ การสอนตามการรับรู้ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ที่เลือกสรรแล้ว โดยแจกแบบสอบถามไปยัง

อาจารย์ ที่ทำการสอนอยู่ในมหาวิทยาลัยกฎหมายที่ได้รับการรับรอง วิทยฐานะจากสมาคม เนติบัณฑิตในอเมริกา รัฐอินเดียนา โอไฮโอ และ เคนตักกี จำนวน 426 คน ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถที่ต้องการการพัฒนามากที่สุด คือ การสร้างแรงจูงใจ อันดับรองลงมา ได้แก่ วิธีสอนแบบต่าง ๆ กิจกรรมทางวิชาการ การเขียน และการพิมพ์ผลงานทางวิชาการ ส่วนวิธีการพัฒนาความสามารถที่ต้องการ ได้แก่ การสัมมนาภายในมหาวิทยาลัย การสัมมนาภายนอกมหาวิทยาลัย การประชุมปฏิบัติการ

Andreyka และ Briley (กิตติศักดิ์ สมุทธารักษ์. 2536 : 41-43 ; อ้างอิงมาจาก Andreyka and Briley) ได้ทำการวิจัยเรื่องสมรรถภาพของการผลิตครูอาชีพ ในมลรัฐฟลอริดา ผลการวิจัยพบว่าสมรรถภาพของครูอาชีพควรประกอบด้วย

1) สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์

- (1) มีเทคนิคในการเข้าสังคมได้ทุกชั้น
- (2) เข้าใจถึงความต้องการและความสนใจของนักเรียน
- (3) ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในกิจกรรมของนักเรียน
- (4) เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (5) มีความสามารถในการเสริมสร้างความสามัคคี

2) สมรรถภาพด้านการเรียนการสอน

- (1) มีวัตถุประสงค์ในการสอนอย่างแจ่มแจ้ง
- (2) มีการพัฒนาปรับปรุงแผนการเรียนการสอน

3) สมรรถภาพด้านวิธีสอน

- (1) เลือกวิธีการสอนได้อย่างเหมาะสม
- (2) มีเทคนิคในการใช้คำถาม
- (3) มีเทคนิคในการให้เนื้อหา การอธิบาย และการใช้สื่อ

ประกอบการเรียนการสอน

- (4) มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
- 4) สมรรถภาพด้านการจัดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ
 - (1) สามารถจัดระเบียบในห้องเรียนและปฏิบัติการ
 - (2) สามารถจัดระเบียบของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในห้องเรียน
 - (3) ชี้แจง วิธีการดูแลรักษา ในการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในห้องเรียน
- 5) สมรรถภาพด้านการประเมินผล
 - (1) มีความสามารถในการให้คะแนนอย่างเที่ยงตรงยุติธรรม
 - (2) ชี้แจงการประเมินผล ของการทำงาน และการฝึกในแต่ละครั้ง
- 6) สมรรถภาพด้านการปรับปรุงวิชาชีพ
 - (1) ต้องมีความเข้าใจในหลักสูตรวิชาอาชีพ
 - (2) รู้ความต้องการ ในตลาดแรงงาน และสภาพเศรษฐกิจ
 - (3) พัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในแต่ละท้องถิ่น

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ครูธุรกิจศึกษาจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และทักษะวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานการเรียนการสอนในรายวิชาอาชีพธุรกิจศึกษาให้เป็นไปตามเนื้อหาหลักสูตร บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เข้าใจในทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถภาพทางสมองของมนุษย์ บวกฝังคุณลักษณะให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และมีความสามารถในการวัดและประเมินผลในรายวิชาธุรกิจศึกษาทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จนทำให้ผู้เรียนมีทักษะในอาชีพธุรกิจศึกษาสามารถนำไปประกอบอาชีพหรือเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อได้

สำหรับวิธีดำเนินการในการจัดทำวิจัย ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3